

SYKSYN 2014
NUORTEN KIPINÄ-RYHMÄN VAIKUTUS
ASIAKKAIDEN KOHERENSSIN TUNTEESEEN

Laura Niemi
Opinnäytetyö, kevät 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Päihteet ja syrjäytyminen
Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Niemi, Laura. Syksyn 2014 Nuorten Kipinä-ryhmän vaikutus asiakkaiden koherenssin tunteeseen. Diak, Helsinki, kevät 2015, 69 s., 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Päätteet ja syrjäytyminen suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (YAMK).

Opinnäytetyössäni tarkastelen syksyllä 2014 toteutetun Nuorten Kipinä-ryhmän asiakkaiden antamia selityksiä koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla sekä koherenssipisteissä tapahtuneita muutoksia. Tarkastelu tapahtuu käyttäen Antonovskyn (1988) koherenssin tunneteoraa. Kipinä-ryhmät ovat Espoon aikuisten sosiaalipalveluiden koordinoimaa ryhmämuotoista sosiaalityötä. Ryhmämuotoisesta sosiaalityöstä puhuttaessa tarkoitetaan usein sosiaalityötä, joka pyrkii elämänhallinnan parantamiseen ja osallistumiseen aktivoivaan toimintaan. Nuorten Kipinä-ryhmä kokoontui kerran viikossa yhteensä kahdeksan kertaa 4.9–30.10.2014 välisenä aikana. Ryhmän ohjauksesta vastasivat nuorten tiimin sosiaalityöntekijä Espoon eteläisestä aikuissosiaalityöstä ja erityisnuorisotyöntekijä Olarin seurakunnasta.

Ryhmään osallistuneilta kuudelta nuorelta mitattiin koherenssin tunne Antonovskyn 13 väittämästä koostuvalla mittarilla sekä ensimmäisellä että viimeisellä ryhmätapaamisella. Lisäksi nuoret haastateltiin henkilökohtaisesti käyttäen puoli-strukturoitua teemahaastattelua. Haastatteluissa keskityttiin nuorten antamiin selityksiin koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla.

Koherenssin tunteessa ei tapahtunut Nuorten Kipinä-ryhmän aikana merkittäviä muutoksia. Koherenssin tunteen kokonaispistemäärä laski intervention aikana kolmen nuoren kohdalla, kahden nuoren kohdalla pistemäärässä ei tapahtunut muutosta ja yhden nuoren kohdalla pistemäärä nousi. Ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla tapahtui koherenssipisteiden laskua, mutta merkityksellisyyden osa-alueella tapahtui pisteiden nousua.

Nuorten antamien vastausten pohjalta voidaan tulkita ryhmällä olleen merkitystä ainakin osalle nuorista. Nuorten Kipinä-ryhmä toi tekemistä arkeen ja tarjosi kahden nuoren kohdalla jatkopolun eteenpäin. Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan ajatella yksilön aiempien elämäkokemusten vaikuttavan koherenssin tunteeseen. Se, miten yksilö on kokenut tähänastisen elämän sekä siihen liittyvät onnistumisen ja epäonnistumisen kokemukset voidaan katsoa olevan merkitystä Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten kohdalla siihen, kuinka nuori kokee voivansa asettaa tavoitteita myöhempää elämää varten.

Asiasanat: koherenssin tunne, sosiaalinen kuntoutus, elämänhallinta, vaikuttavuus

ABSTRACT

Niemi, Laura. The impact of autumn 2014 'Nuorten Kipinä' youth group on customers' sense of coherence. 69 p., 5 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The thesis examines the participants of the 'Nuorten Kipinä' youth group, which took place in the autumn of 2014, and their explanations and changes in scoring for sense of coherence (SOC) and its components (meaningfulness, comprehensibility, manageability), as described by Antonovsky's (1988) SOC theory. 'Kipinä' groups are group-based social work coordinated by Espoo Adult Social Services. When referring to group-based social work, we often talk about social work that aims at activating participants and improving their life management skills. The 'Nuorten Kipinä' youth group met once a week for eight weeks between 4.9-30.10.2014. A social worker from the youth team of Espoo Southern Adult Social Work and a specialist youth worker from Olari Parish were responsible for leading the group.

SOC was measured for the six group participants with a short form of The Sense of Coherence Questionnaire at the beginning and at the end of the group meetings. The participants were also subjected to individual, semi-structured theme interviews, which were related to SOC and its three components; meaningfulness, comprehensibility and manageability.

No significant changes took place in the SOC during the group sessions. The measured SOC decreased amongst three participants, remained unchanged for two participants, and increased for one participant. The scores decreased in the areas of comprehensibility and manageability, but increased primarily in the area of meaningfulness.

The interviewees, however, told that the group had been a significant experience for some of them. The group gave them something to do, and offered a way forward for two of the participants. Based on the results of the thesis, it can be concluded that the individual's experiences in prior life impact their SOC. For the participants in this group, how the individual has experienced life so far, as well as related experiences of success and failure, can be perceived to have an impact on how they feel they can set targets for themselves for later life.

Key words: sense of coherence, social rehabilitation, life management, effectiveness

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 SOSIAALISELLA KUNTOUTUKSELLE ELÄMÄNHALLINTAAN	7
2.1 Nuorten koulutukseen ja työelämään pääsyn yhteis- kunnallinen tukeminen	7
2.2 Espoon Kipinä	11
2.3 Sosiaalinen kuntoutus	13
2.4 Elämänhallinta	15
2.5 Antonovskyn koherenssin tunne-teoria	18
2.6 Katsaus aiempiin tutkimuksiin	20
3 KYSYMYKSENASETELU JA METODISET RATKAISUT	24
3.1 Vaikutusten arvioinnin lähtökohdat	24
3.2 Tutkimuskysymykset	26
3.3 Aineiston hankinta	26
3.4 Aineiston analyysi	30
3.5 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettiset kysymykset	33
4 TULOKSET	35
4.1 Nuorten Kipinä-ryhmän alku ja rakentuminen	35
4.2 Koherenssin pisteissä tapahtuneet muutokset	37
4.3 Nuorten antamat selitykset koherenssin tunteelle	44
4.3.1 Merkityksellisyys	44
4.3.2 Ymmärrettävyys	49
4.3.3 Hallittavuus	52
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	56
5.1 Koherenssin tunteen osa-alueiden vaikutus elämään nuorten antamien selitysten perusteella	56
5.2 Johtopäätökset Nuorten Kipinä-ryhmän jatkosta	57
6 POHDINTA	62
7 LÄHTEET	64
8 LIITTEET	70

1 JOHDANTO

Nuorten hyvinvoinnin politiikkaohjelman tavoitteissa on ollut vahvasti esillä syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden lisääminen. Nuorisolakia on muutettu ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyä on vahvistettu säätämällä etsivästä nuorisotyöstä sekä monialaisesta yhteistyöstä. Nuorisolailla pyritään tukemaan nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistämään nuorten sosiaalista vahvistamista ja aktiivista kansalaisuutta sekä parantamaan nuorten kasvu- ja elinoloja. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kohdalla olevat toimenpiteet liittyvät näihin edellä mainittuihin kenttiin. Aktiivista kansalaisuutta edistää myös opiskelupaikan tai työpaikan saaminen. (Wrede 2011, 31.)

Espoon aikuissosiaalityössä on kehitetty ryhmämuotoista sosiaalityötä syksystä 2011 lähtien ja järjestetty Espoon Kipinän ryhmätoimintana Kipinä-Klubeja, jotka ovat tähän mennessä suuntautuneet syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, pitkäaikaisasunnottomille, tilapäismajoituksessa asuville, asumispalvelujen asukkaille ja maahanmuuttajamiehille (Varjonen 2012). Syksyllä 2014 järjestettiin Nuorten Kipinä-ryhmä täysi-ikäisille alle 26-vuotiaille nuorille miehille ja naisille, jotka olivat ilman työ- tai koulutuspaikkaa (LIITE 1). Espoon kaupungissa on otettu ryhmämuotoisen sosiaalityön ryhmätoiminta jatkuvaksi käytännöksi.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Nuorten Kipinä-ryhmän vaikutusta asiakkaiden elämänhallintaan. Palvelujen ja muiden tukitoimien vaikuttavuuden mittaaminen on haasteellista. Jos esimerkiksi ”matalan kynnyksen työpajan” nuori alkaa peseytyä, saa vuorokausirytmensä kohdalleen ja alkaa tavata ihmisiä, ei tämä välttämättä näy välittömästi tilastoissa. Suurpään toimittamassa ”Nuoria koskeva syrjäytymistieto” – koosteessa (2009) käy ilmi monien nuorisotutkimusten vahvistavan käsitystä siitä, että sosiaalinen kuntoutuminen on edellytyksenä työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten kohdalla sille, että muiden, esimerkiksi työllistymiseen kohdistuvien toimenpiteiden avulla saataisiin kestäviä vaikutuksia aikaiseksi. (Suurpää 2009, 29–30.) Jos nuorella on ongelmia elämänhallinnassa, elämän mielekkyys on kadonnut tai mielekkyyden etsintä on suuntautunut koulutuksen ja

työnulkopuoliseen maailmaan, eivät pelkästään koulutukseen ja työnhakuun opastavat kurssit auta (Palola, Hannikainen-Ingman, Karjalainen 2012, 14).

Vaikutusten arvioinnin ajankohtaisuudesta kertoo se, että vaikuttavuuteen kiinnitetään tällä hetkellä runsaasti huomiota ja arvioinnin velvoitteita lisätään lainsäädäntöön (Rajavaara 2007, 17) sekä nuorten kanssa tehtävän työn kentille (Suurpää 2009, 29). Sosiaalityössä ja sosiaaliohjauksessa kiinnitetään entistä enemmän huomiota siihen, miten jokin interventio vaikuttaa asiakkaisiin ja kuinka konkreettiset tavoitteet toteutuvat yksilön tai ryhmän kohdalla työskentelyn tuloksena (esim. Rostila & Mäntysaari 1997). Arvioimalla työskentelyn tuloksia saadaan tietoa palvelujen vaikuttavuudesta.

2 SOSIAALISELLA KUNTOUTUKSELLE ELÄMÄNHALLINTAAN

2.1 Nuorten koulutukseen ja työelämään pääsyn yhteiskunnallinen tukeminen

Nuoret nähdään työmarkkinoiden haavoittuvimpana ryhmänä. Nuorten työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittymistä ovat vaikeuttaneet muutokset yhteiskunnassa, työmarkkinoilla ja elinkeinoelämässä. Lisäksi talouden nopeat suhdannevaihtelut, kiristynyt kilpailu työmarkkinoilla sekä korkeat osaamisvaatimukset ovat edelleen kasvattaneet nuorisotyöttömyyttä. (Tuusa ym. 2014, 9.) Nuoret jäävät helposti opiskelun, työn ja toimeentulon ulkopuolelle nuoria yhteiskuntaan liittyvien taloudellisten ja sosiaalisten siteiden vähitellen murtuessa. Sosiaaliset kontaktit voivat myös kadota. Yhteiskunnallisten palvelujen ja järjestelmien ulkopuolella oleminen viivyyttää nuorten siirtymistä työelämään ja pitkittyessään sillä voi olla vaikutusta koko elinikään. (Myrskylä 2011, 9.)

Alle 25-vuotiaiden työttömyyteen vaikutti voimakkaasti vuonna 2008 alkanut taloudellinen taantuma. Pelkän peruskoulun suorittaneilla nuorilla on selvästi suurin riski joutua työttömäksi ja toisen asteen tutkinnon puuttumisen voidaan katsoa olevan merkittävin yksittäinen tekijä yhteiskunnasta syrjäytymisessä. Noin kahdeksan prosenttia keskeyttää vuosittain ammatillisen koulutuksen ja noin puoli-toista prosenttia keskeyttää lukion. Joulukuussa vuonna 2013 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 44 000 ja tammikuun 2014 lopussa 42 900, mikä oli pienempi kuin joulukuussa 2013, mutta 3900 enemmän kuin edellisen vuoden tammikuussa. Vuoden 2013 joulukuussa 25–29-vuotiaita vastavalmistuneita työttömiä työnhakijoita oli lähes 3300. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa käy ilmi, että nuorten 15–24-vuotiaiden työttömien osuus työvoimasta oli 21,2 % tammikuussa 2014. Tämä oli 0,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin tammikuussa 2013. Työttömyysastetta tarkasteltaessa tulee kuitenkin huomioida, että monet nuorista opiskelevat ja näin ollen kaikista nuorista vain 36 % kuuluu nuorten työvoimaan. Kaikista nuorista työttömiä on noin 10 %. Kaikista työttömistä työnhakijoista nuorten osuus on viime vuosina ollut noin 12 %. Kun keskimääräiset työt-

tömyysjaksot kaikilla työttömällä työnhakijoilla ovat noin 40 viikkoa, ovat keskimääräiset työttömyysjaksot nuorilla noin 11 viikkoa. (Tuusa ym. 2014, 9-10.)

NEET (Not in Employment, Education or Training) nuorista puhuttaessa tarkoitetaan nuoria, jotka eivät ole työssä, koulutuksessa tai harjoittelussa (Myrskylä 2011, 9). Työttömien ja ulkopuolisten 15–29-vuotiaiden nuorten määrä oli yhteensä 132 600 vuonna 2012. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 20–29-vuotiaiden määrä oli noin 38 500. Näistä nuorista noin 22 600 oli täysin tilastojen ulkopuolella. Nämä nuoret eivät ole koulutuksessa, työelämässä tai työnhakijoita eikä heillä ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Kyseiset nuoret eivät ole myöskään varusmiehiä, siviilipalvelumiehiä tai eläkkeellä. (Tuusa ym. 2014, 10.)

Perusasteen tutkinnon suorittaneet nuoret ovat useammin työvoiman ulkopuolisina kuin työ- ja elinkeinotoimistojen palveluiden piirissä. Kun verrataan pelkän perusasteen tutkinnon suorittaneita nuoria ammatillisen keskiasteen koulutuksen suorittaneisiin, on pelkän perusasteen tutkinnon suorittaneilla kolminkertainen riski kuulua työvoiman ulkopuoliseen ryhmään. Suurin riski jäädä opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolelle on vieraskielisillä ja asunnottomilla. Kaikki työvoiman ulkopuolisiin kuuluvat nuoret eivät ole kuitenkaan syrjäytymisvaarassa. Työvoiman ulkopuoliset nuoret voivat esimerkiksi valmistautua pääsykokeisiin, hoitaa omia lapsia tai vanhempiaan kotona tai toimia kolmannella sektorilla. Vastaavasti työvoiman ulkopuolinen nuori voi olla sairas tai muulla tavoin kykenemätön työntekoon esimerkiksi jonkin riippuvuuden, pitkään jatkuneen työttömyyden tai muun vastoinkäymisen vuoksi. (Myrskylä 2011, 9-10, 12.)

Eri hallinnonaloilla toteutetaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä tavoittelevia palveluja ja hankkeita. Koska merkittävä osa nuorista on ajautunut kaiken aktiivitoiminnan ulkopuolelle, asettaa tämä haasteita nuorten kiinnittämiseksi koulutukseen tai työhön. Toimenpiteiden ja palvelujen kokonaisuus ja koordinaatio eivät ole riittävän jäsentyneet, koska palveluja toteutetaan myös poikkihallinnollisesti, ja usein nuoren palveluprosessit koostuvat useista samanaikaisista palveluista. Avusaamista vaikeuttaa se, että nuori joutuu asioimaan useilla luukuilla, mikä hankaloittaa sopivan palvelun löytymistä oikea-aikaisesti. Myös kynnys palveluihin

saattaa olla liian korkea. Vaikka vaikuttavuusnäyttöä on vähän nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä hankkeista ja palveluista, ei tämä kuitenkaan tarkoita sitä, että näissä kehitetyt toimintamallit eivät olisi vaikuttavia. Nuorten ongelmien ehkäiseminen tuottaa kansainvälisen tutkimuksen valossa lähes aina tuloksia ja on kannattavaa taloudellisesti. (Tuusa ym. 2014, 9-10.)

Nuorten kouluttautumista ja työllistymistä on pyritty edistämään erilaisten ohjelmien, hankkeiden ja toimenpiteiden avulla, joista viimeisimpänä vuoden 2013 alusta voimaan tulleen nuorisotakuun kautta. Nuorisotakuun tavoitteena on luoda jokaiselle nuorelle realistinen mahdollisuus suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä ja tällä tavoin varmistaa, että nuoret pääsevät osallisiksi yhteiskuntaan. Tällä pyritään myös ehkäisemään sitä, etteivät nuoret jää liian pitkäksi aikaa ilman aktiivista toimintaa. Nuorisotakuun avulla tarjotaan kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta harjoittelu-, työpaja-, koulutus-, kuntoutus- tai työpaikka alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille nuorille. (Tuusa ym. 2014, 13–14.)

Nuorille suunnattujen palvelujen kehittämisen pääpaino tulisi olla julkisissa peruspalveluissa. Kehittämällä peruspalveluja voidaan estää ongelmien pitkittymistä ja vähentää kalliiden erikoispalveluiden tarvetta. Sosiaali- ja terveys sekä koulutus- ja työllisyyspalveluja koskeva tutkimustieto osoittaa, että parhaisiin tuloksiin nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisessä päästään tavoitteellisten ja suunnitelmallisten integroitujen palvelukokonaisuuksien avulla. Satunnaisesti nuorille tarjottavat yksittäiset palvelut johtavat harvoin irti syrjäytymiskierteestä. Pelkkien taloudellisten etuuksien, kuten toimeentulotuen, tarjoaminen ei myöskään ole tuloksellista toimintaa. Taloudellisten etuuksien ohella nuorelle pitäisi tarjota henkilökohtaista ohjausta ja tukea, jotta voitaisiin lisätä tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Kuntoutussäätiön nuorten syrjäytymistä ja sitä edistävien palveluiden vaikuttavuutta koskevan tutkimuksen kehittämissuosituksen ytimenä on, että nuoret tarvitsevat yhden paikan, ”matalan kynnyksen nuorten yhteispalvelupisteen”, josta nuoret ohjataan yhdellä kerralla nuoren tarvitsemiin palveluihin sekä huolehditaan kokonaisvaltaisesti siitä, että nuori saa eri sektoreilta samanaikaisesti tarvitsemansa palvelut. (Notkola ym. 2013, 8-9.)

Nuorten kannalta merkittävää on koulutuksen nivelvaiheissa tehtävä moniammatillinen ja eri toimijoiden välinen yhteistyö (Valtiotalouden tarkastusvirasto 2007, 8) sekä muut nuorten elämän siirtymävaiheet, joissa nuorille tarjottava tuki on syrjäytymisen ehkäisyn kannalta tehokasta toimintaa (Notkola ym. 2013, 8). Toimijoiden välinen yhteistyö jää usein kuitenkin pinnalliseksi, koska eri koulutustasoista tulevat työntekijät eivät tunne riittävän hyvin toistensa työn perusteita. Myös oppilashuollon ja nuorten työpajatoiminnan välinen yhteistyö on tärkeässä asemassa nuorten yhteiskuntaan kiinnittymistä ja syrjäytymisen ehkäisyä koskevilla kysymyksillä. Työpajatoiminnasta hyötyvät ilman minkäänlaista perusteen jälkeistä koulutusta olevat nuoret. Työpajatoimintajaksolla on vaikutusta opintoihin sijoittumiseen, vaikka työhön sijoittumiseen sillä ei näytä olevan vaikutusta. Pajatoiminta ei kuitenkaan ilmene ainoastaan koulutukseen tai työelämään sijoittumisena vaan yhä enemmän elämänhallinnan parantumisena. Toiminnan tavoitteeksi pitäisikin riittää elämänhallinnan parantuminen yhä useamman nuoren kohdalla, koska ainoastaan koulutukseen ja työelämään sijoittumistiedot eivät anna riittävää kuvaa toiminnan vaikuttavuudesta. (Valtiotalouden tarkastusvirasto 2007, 8-9.)

Nuorten osallisuutta ja mielekästä toimintaa on esitetty toteutettavan Kuntoutussäätiön nuorten syrjäytymistä ja sitä edistävien palveluiden vaikuttavuutta koskevan tutkimuksen mukaan muun muassa kulttuurisessa nuorisotyössä, kuten Myrsky- ja Nuori kulttuuri-toiminnassa. Nuorten palveluiden kehittämiseen osallistumista on toteutettu muun muassa Espoossa moniongelmaisten nuorten Nuorten Kipinä-kehittämisryhmän avulla. Palveluohjausta toteutetaan nuorten palvelut samaan paikkaan kokoavissa palveluyksiköissä, kuten Espoon Vamos-yksikössä. Nuori saa tuekseen kokonaisvaltaisesti opiskelu- ja työelämään liittyviä palveluja sekä sosiaali- ja terveyspalveluja. Työllistymistä tukevia rakennetasoisia vaikuttavaksi arvioituja malleja ovat työpajatoiminta sekä Vantaalla Petra-hanke, jossa tarjotaan yhdestä pisteestä nuorille työllisyyspalveluita. Vaikuttavia malleja työllistymistä tukevissa palveluissa ovat eri palveluita yhdistävät toimintamallit, kuten työhönvalmennuksen yhdistäminen palkkatukeen. (Notkola ym. 2013, 10–11.)

2.2 Espoon Kipinä

Espoon Kipinä on aikuisten sosiaalipalvelujen koordinoimaa toimintaa. Espoon Kipinän muodostavat muun muassa kaupungin, evankelisluterilaisen seurakunnan, Espoon Asunnot Oy:n ja järjestöjen työntekijät asiakkaiden ja kuntalaisten kanssa. Espoon Kipinän tavoitteena on suunnitella, toteuttaa ja kehittää ryhmämuotoista sosiaalityötä niin, että siitä on hyötyä asiakkaille ja mielekästä toteuttaa. Tavoitteena on edistää matalan kynnyksen ryhmätoimintaa sekä aktivoida ja kannustaa ihmisiä liikkeelle ja tuoda palveluja lähemmäs. Espoon Kipinän toimintakertomuksessa 2011–2012 kuvataan Kipinän toiminnan olevan asiakkaiden itsetunnon ja työntekijöiden ammatillisuuden vahvistamista. Kipinän toiminnan kautta asiakkailla on mahdollisuus päästä helpommin kaupungin, järjestöjen ja seurakunnan palveluihin. (Varjonen 2012, 1.)

Espoon Kipinän toiminnan voidaan nähdä olevan yhtenä osana aikuisten sosiaalipalvelujen palveluverkkouudistusta 2010–2013, jonka yhtenä tavoitteena on ollut hyvien edellytysten luominen kaupunkisosaalityölle lisäämällä muun muassa kuntalaisten osallisuutta ja omatoimisuutta edistäviä palveluja yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa (Varjonen 2012, 2).

Espoon Kipinän toiminta alkoi elokuussa 2011 ensimmäisen Kipinä-Klubin myötä. Kipinä-Klubi sai alkunsa asunnottomien asumispalveluyksiköistä, joiden asukkaiden kanssa haluttiin järjestää ryhmätoimintaa. Espoossa vuonna 2011 meneillään olevan Nimi ovela – hankkeen projektisuunnitelmaan oli kirjattu, että Espoo keskittyy kuntouttavaan työtoimintaan liittyvien osallistavien työmenetelmien kehittämiseen erityisesti asumispalveluyksiköissä. Tarkoituksena oli luoda toimintamalleja, joiden avulla asiakkaiden elämänhallinta- ja toimintakykyjen kehittämistä ja palauttamista voitaisiin edistää syrjäytymiskiirteen katkaisemiseksi ja jälleen asuttamisen mahdollistamiseksi. Kipinä-Klubi nimi syntyi ensimmäisen Kipinä – ryhmän perustamiskokouksessa 21.6.2011, jossa oli mukana sekä työntekijöitä että Sepänkylän tukiasuntolan asukkaita. Klubin tavoitteena oli saada asukkaiden, jotka eivät olleet töissä tai koulutuksessa, päiviin tekemistä ja löytää väyliä työelämään ja koulutukseen. Myöhemmin ryhmämuotoisen sosiaalityön koko-

naisuuden nimi on muutettu Espoon Kipinäksi ja Kipinä-Klubit ovat sen alla toimivia ryhmiä. Alle 25-vuotiaille nuorille suunnattua toimintaa on toteutettu nimellä Nuorten Kipinä. (Varjonen 2012, 1-3.)

Kipinä-Klubit ovat ryhmämuotoista sosiaalityötä. Puhuttaessa ryhmämuotoisesta sosiaalityöstä, tarkoitetaan usein osallistumiseen aktivoinnista ja elämänhallinnan parantamiseen pyrkivästä sosiaalityöstä. Tähän mennessä toteutetut Kipinä-Klubit ovat olleet keskenään erilaisia ja niiden sisällöt ja tarkoitukset ovat vaihdelleet jonkin verran ryhmien kohderyhmästä riippuen. Tarkoitus on ollut, etteivät työntekijät vain suunnittele jotain asiakkaille, vaan Kipinä-Klubien lähtökohtana on ollut suunnitella ja toteuttaa ryhmätoimintaa yhteistyössä asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Kipinä-Klubeissa asiakkaiden osallisuuden korostaminen on ollut toiminnassa mukana alusta lähtien. Kipinä-Klubi syntyi myös vahvasti asiakastyötä tekevien ihmisten halusta lähteä kehittämään matalankynnyksen ryhmätoimintaa. (Varjonen 2012, 3-5, 9.)

Espoon Kipinän toiminnassa osallisuuden määritelmään pätevät Talentian sosiaalialan eettiset periaatteet (Varjonen 2012, 6). Talentian eettisten periaatteiden mukaan: ”Ammattilaisen on edistettävä asiakkaan senkaltaista osallisuutta, joka lisää hänen mahdollisuuksiaan vaikuttaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja toimiin. Ammattilaisen on keskityttävä asiakkaansa ja häntä ympäröivän yhteisön vahvuuksien löytämiseen ja vahvistamiseen. Pyrkimyksenä on parantaa asiakkaan vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä”. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2013, 8.)

Espoon Kipinän toiminnalla on pyritty tarjoamaan espoolaisille sosiaalista kuntoutusta, mielekästä tekemistä, ryhmätoimintaa, hyvinvointia, väyliä työhön ja pysyvään asumiseen, informaatiota eri toimintamahdollisuuksista sekä kaupungin palveluista. Tavoitteena on ollut palvelujen jalkautuminen pois virastoista asukastiloihin ja ihmisten luo sekä yhdessä tekeminen ja oppiminen. Kipinä-ryhmissä työskennellään yhdessä ja yksilöllisesti. Tavoitteena on, että ryhmäläiset löytävät tekemistä arkeensa ja esimerkiksi ideoita työpolkuunsa. Ohjelmaan kuuluu muun muassa asiantuntijoiden opastuksella tietoa terveydestä ja taloudenhallinnasta se-

kä liikuntamahdollisuuksista. Ryhmästä saa ideoita vapaa-ajan viettoon ja tietoa Espoon kaupungin ja järjestöjen palveluista. Ryhmäläiset saavat myös vertaistukea toisiltaan. (Espoon Kipinän toimintaa 2015.)

2.3 Sosiaalinen kuntoutus

Kuntien vastuu pitkäaikaistyöttömien palvelujen järjestämisestä on kasvanut. Vuonna 2015 voimaan astuneen sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan kunnan on huolehdittava sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan: ”Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi”. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu ”1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen; 2) kuntoutusneuvonta ja – ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen; 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan; 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin; 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.” (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmän saamista uuteen sosiaalihuoltolakiin on pidetty tärkeänä. Sosiaalisella kuntoutuksella tavoitellaan kuntoutuvan henkilön kykyä selviytyä arkipäivän toiminnoista ja vuorovaikutussuhteista. Sosiaalisella kuntoutuksella halutaan myös vahvistaa asiakkaan yhteiskunnallista osallisuutta. Sosiaalisen kuntoutumisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että palvelut ja tuki järjestetään asiakkaan omista tarpeista lähtien toimivaksi kokonaisuudeksi eikä organisaation lähtökohdista käsin. Jo asiakassuunnitelmassa tulisi määritellä kuntoutuksen toteuttaminen ja palvelujen yhteensovittaminen muiden asiakkaan tarvitsemia palveluita ja tukea antavien tahojen kanssa. (Palola 2012, 31–32.) Nuorten Kipinä-ryhmän toiminnan voidaan katsoa vastaavan uuden sosiaalihuoltolain mukaiseen kunnan järjestämistä vastaavaan velvoitteeseen järjestää asiakkaille sosiaalista kuntoutusta.

Sosiaalisen kuntoutuksen käsite tarkoittaa ihmisen toimintakyvyn palauttamista suhteessa itseensä, lähiympäristöön ja yhteiskuntaan. Sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohdaksi on vahvistaa arkipäivän elämisen taitoja, kykyä huolehtia omasta ja läheisten hyvinvoinnista sekä kykyä toimia yhteiskunnan jäsenenä. Puutteet sosiaalisen toimintakyvyn, kuten aineellisten resurssien (ruoka, vaatteet, asunto, ruumiillisesta hyvinvoinnista huolehtiminen), sosiaalisten resurssien (sosiaalinen verkosto, toisten ihmisten huomioonottaminen, avun vastaanottaminen, ihmissuhteiden hoitaminen) ja henkisten resurssien (arjen hahmotus- ja hallintakyky sekä tulevan suunnittelu, henkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen) osa-alueilla aiheuttavat sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen. (Ruisniemi 2003, 8.)

Sosiaalisen kuntoutuksen avulla asiakkaalle tarjotaan mahdollisuuksia muuttaa entisiä, jopa vahingoittavia, toimintatapoja ja mahdollisuuksia toimia uudella tavalla uudessa toimintaympäristössä. Sosiaalisella kuntoutuksella ohjataan ja tuetaan asiakasta toimimaan yhteisössä. Tähän tähtäävä kuntoutus voidaan toteuttaa esimerkiksi työ- tai päivätoimintana, ryhmä-, vertaisryhmä-, harrastus- tai kerho- ja lomatoimintana. (Palola 2012, 32.)

Kuntouttavalla työotteella pyritään sellaiseen muutokseen ympäristön ja yksilön välisessä suhteessa, joka ilmenee yksilön toimintakyvyn ja – mahdollisuuksien paranemisena, parempana selviytymisenä arkielämässä, selviytymisenä työssä ja opinnoissa, parempana työkykenä, hyvinvointina ja sosiaalisen osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistumisena. Keskeistä on sellaisten yksilön voimavarojen löytämisestä ja sellaisen toimintaympäristön luomisesta, joiden avulla täysipainoinen elämä on mahdollista esimerkiksi eri sairauksista aiheutuvista haasteista huolimatta. Kuntoutuksen katsotaan toteutuvan parhaiten silloin, kun asiakas on itse mukana päättämässä tavoitteistaan. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 14–15.) Myös Matti Tuusan (2005) mukaan asiakkaaseen kohdistuvista toimenpiteistä muodostuu asiakkaan elämänhallintaan ja elämäntilanteeseen konkreettisesti muutosta tuova prosessi vasta kun asiakkaan omat tavoitteet, tarkoitukset ja pyrkimykset saadaan asiakkaaseen kohdistuvien toimenpiteiden ja palvelujen lähtökohdaksi. (Tuusa 2005, 33).

Sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelu ja toteutus on kunnan sosiaalihuollon vastuulla sosiaalihuoltolakiuudistuksen jälkeen. Käytännössä sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on siis ihmisen itsenäinen selviytyminen sekä elämänhallinnan ja yhteiskuntaan osallistumisen tukeminen. Lisäksi tavoitteena on työelämäosallisuuden tukevan toiminnan lisääminen. Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta esimerkiksi ryhmämuotoisen sosiaalityön ryhmätoiminta voi painottua sosiaaliin kuntoutukseen tai työelämäosallisuuden lisäämiseen riippuen sille asetetuista tavoitteista ja sisällöistä.

2.4 Elämänhallinta

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena oleva elämänhallinta on käsitteenä moniulotteinen. Elämänhallinta voidaan määritellä tunteeksi, joka vaihtelee sekä määrällisesti että tilannesidonnaisesti. Ihminen saattaa esimerkiksi kokea olevansa ihmisuhdeasioissa hyvin epävarma, mutta taas hallitsevansa työnsä erinomaisesti. Elämänhallinnan tunne saattaa vaihdella myös eri aikoina. Toisinaan ihmisestä saattaa tuntua siltä, että elämä sujuu suunnitelmien mukaisesti, ja joskus taas siltä, että kaikki epäonnistuu. Elämänhallinnan tunteessa on yksilöllisiä eroja, mutta se ei ole koskaan pelkästään persoonallisuuden ominaisuus. Elämänhallinnan kokemus syntyy ympäristöstä saadun palautteen vaikutuksesta ja se on aina myös yhteydessä tosiasioihin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 43–44.)

Elämänhallinnan käsitettä on kritisoitu toteamalla, ettei elämää voi koskaan hallita. Tällä on tuskin kuitenkaan tarkoitettu täydellistä kontrollia elämänhallinnan käsitteen yhteydessä. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 140.) J.-P. Roos (1988) pitää elämänhallintaa ihmisen elämäkerran keskeisenä ulottuvuutena ja jakaa elämänhallinnan sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Ulkoisesta elämänhallinnasta puhutaan silloin, kun ihminen on pystynyt suurin piirtein ohjaamaan elämänsä kulkua ilman, että sen vaiheisiin ovat vaikuttaneet kovin monet hänestä itsestään riippumattomat tekijät. Voidaan ajatella, että mitään odottamatonta tai elämäkulkuun suuresti vaikuttavaa ei ole tapahtunut ja ihmisen itsensä asettamat tavoitteet ja elämän tarkoituksen mukainen ketju on lähes katkeamattomasti päässyt toteu-

tumaan. Elämän ulkoisen hallinnan toteutumista on aineellisesti ja henkisesti turvatussa asemassa oleminen. Taloudellisen aseman ja aineellisen vaurauden tavoittelun katsotaan olevan elämäntilanteiden tavoittelua ja siten erittäin keskeinen osa ihmisen elämän kokonaisuutta. (Roos 1988, 206–207.)

J.-P. Roosin (1988) mukaan sisäinen elämäntilanteiden hallinta merkitsee sitä, että ihminen kykenee sopeutumaan erilaisiin elämäntilanteisiin, katsomaan asioita parhaansa mukaan ja sisällyttämään elämäänsä hyvinkin dramaattisia tapahtumia riippumatta siitä, mitä hänelle elämässä tapahtuu. Sisäinen elämäntilanteiden hallinta ei tarkoita kuitenkaan sitä, että ihminen alistuisi elämäntapahtumiensa vietäväksi. Roosin mukaan sisäinen elämäntilanteiden hallinta on opittava vähitellen jo lapsuudessa. Nykyaikana turvallisuus, helppous, mukavuus, vaikeuksien välttäminen sekä mahdollisuus tehdä valintoja kuuluvat elämän perustavoitteisiin. Sisäinen elämäntilanteiden hallinta pohjautuu nykyään onnen tavoitteluun, kun aikaisemmin sisäiseen elämäntilanteiden hallintaan kuului luonnon järjestyksen hyväksyminen. (Roos 1988, 207–208.)

Tutkiessaan ihmisten elämäntilanteiden hallintaa Roos on huomannut, että elämäntilanteiden hallinta tai sen puuttuminen vaikuttaa koko ihmisen elämään. Ihminen haluaa vaikuttaa elämäänsä hallitsemalla itse elämäänsä eikä päinvastoin. Roosin tutkimissa elämäntilanteiden hallintaa koskeissa tutkimuksissa todettiin usein ajankohta, jolloin ihminen otti itseään ”niskasta kiinni”. Toisaalta joskus tämä tapahtui vain liian myöhään ihmisen elämäntilanteiden hallinnan kannalta. (Roos 1988, 208.)

Elämäntilanteiden hallinnan käsitteeseen liittyy Jari-Erik Nurmen malli ihmisen oman elämän ohjauksesta. Mallin mukaan ihminen ohjaa elämäänsä asettamalla tavoitteita, tekemällä erilaisia valintoja ja toimimalla niiden mukaisesti sekä arvioimalla niiden onnistumista. Onnistuminen ikäsidonnaisten haasteiden kohtaamisessa luo pohjaa myönteiselle minäkuvalle, kun taas epäonnistumiset ja erityisesti kyvyttömyys käsitellä kielteistä palautetta myönteiseen sävyyn voivat johtaa kielteiseen minäkuvaan. Mikäli ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ovat tiukan rajalliset, vähentää tämä oman elämän yksilöllistä hallintaa. Ympäristö siis luo erilaisia mahdollisuuksia, rajoitteita ja haasteita, jotka vaikuttavat yksilön valintoihin. Myös ihmisen käsitys omasta itsestään luo pohjan sille, miten hän myöhemmin

suuntaa elämäänsä. (Nurmi 1995, 263, 266–267.) Elämänhallinnan kokemukseen vaikuttaa se, kuinka realistisia tavoitteita yksilö on kyennyt luomaan ja kuinka hän arvioi onnistumistaan tai epäonnistumistaan tavoitteissaan (Heikkonen & Välikangas 2011, 21).

Aiemmat kokemukset sekä ihmissuhteet vaikuttavat siihen, millaisia olemme ja millaiseksi tulemme. Ihminen pystyy vaikuttamaan elämäänsä monin tavoin, kuten tekemällä päätöksiä omasta elämästään ja vaikuttamalla monin tavoin omaan ympäristöönsä. Esimerkiksi tietylle koulutustielle hakeutuminen on henkilökohtainen valinta, jolla yksilö vaikuttaa ympäristöönsä ja tulevaisuuteensa. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 54.) Yksilön omat valinnat ja niissä onnistuminen ovat tärkeitä elämänhallinnan kokemuksen kannalta. Kun yksilö pääsee itsensä asettamiin tavoitteisiin, lisää se sisäisen elämänhallinnan tunnetta. (Heikkonen & Välikangas 2011, 22.)

Yksilön elämään liittyvät erilaiset elämäntapahtumat voivat merkitä suuriakin muutoksia ihmisten elämässä. Elämäntapahtumat voivat vaikuttaa negatiivisesti hyvinvointiin tai aiheuttaa sopeutumista vaativia muutoksia elämässä. Eri elämäntapahtumilla voi olla vaikutuksia elämänhallinnan tunteeseen. Jari-Erik Nurmi ja Katriina Salmela-Aro (2002) jaottelevat elämäntapahtumat normatiivisiin iänmukaisiin, normatiivisiin historiallisiin ja ei-normatiivisiin elämäntapahtumiin. Normatiiviset iänmukaiset elämäntapahtumat ovat biologisia tai ympäristöön liittyviä muutoksia, jotka ohjaavat yksilön kehittymistä tietyn ikäkauden normin mukaisesti. Normatiiviset historialliset tapahtumat ovat tyypillisiä tietylle sukupolvelle, joka on elänyt tietynä historiallisena aikana. Ei-normatiiviset elämäntapahtumat ovat yllättäviä tapahtumia, joiden todennäköisyys on pieni, mutta vaikutukset yksilön elämään suuria. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 56–57.) Ei-normatiiviset elämäntapahtumat ovat elämänhallinnan kokemukselle haasteellisimpia, sillä yksilö ei yleensä pysty vaikuttamaan niihin. Yksilölle voi helposti syntyä kokemus asioiden hallitsemattomuudesta, mikäli yksilön elämässä on ollut paljon tällaisia tapahtumia. (Heikkonen & Välikangas 2011, 22–23.)

Niin ihmisen elämän ulkoisilla kuin sisäisilläkin asioilla on merkitystä siihen, kuinka ihminen kokee voivansa vaikuttaa elämäänsä. Yhteiskunnalliset säännöt muodostavat tietyt raamit, joiden sisällä yksilön on toimittava. Myös varallisuus vaikuttaa tietyssä määrin yksilön toimintamahdollisuuksiin. Elämönhallinnan kokemuksen voidaan katsoa perustuvan ihmisen sisäiseen kokemusmaailmaan, ei niinkään ulkoisiin puitteisiin. Ihminen voi tuntea hallitsevansa elämänsä sisäisesti ulkoisten puitteiden rajoissa. Elämönhallinta on ihmisen sisäinen kokemus ja esimerkiksi aikuissosiaalityössä työntekijä voi määrittellä asiakkaan elämönhallintansa menettäneeksi, vaikka yksilö itse ei koe menettäneensä hallintaa tai ei itse ymmärrä menettäneensä sitä. (Heikkonen & Välikangas 2011, 20.)

2.5 Antonovskyn koherenssin tunne-teoria

Olen valinnut tutkimuskysymysteni pohjalta opinnäytetyön teoriaksi Aaron Antonovskyn (1988) koherenssin tunne-teorian. Koherenssin tunteella tarkoitetaan opinnäytetyössäni elämönhallinnan tunnetta. Teoriassaan Antonovsky perehtyy voimavarakeskeiseen salutogeenisyyteen, eli siihen, kuinka fyysisistä ja psyykkisistä vastoinkäymisistä huolimatta ihmiset pysyvät terveinä. Koherenssin tunteen kautta yksilö hahmottaa kokonaisvaltaisesti maailmaa, ja koherenssin tunnetta pidetään yhtenä merkittävimmistä tekijöistä vastoinkäymisistä selviämisissä. Antonovskyn mukaan koherenssin tunne muodostuu kolmesta osa-alueesta, joita kutsutaan merkityksellisyydeksi (meaningfulness), ymmärrettävyydeksi (comprehensibility) ja hallittavuudeksi (manageability). (Antonovsky 1988 1-14, 16, 19; Tuolisela-Rutanen 2012, 11–12.)

Yksilön kokemukset osallisuudestaan omaan elämään ovat keskeisessä asemassa koherenssin tunteen merkityksellisyyden osa-alueella. Kyse on merkityksellisyydestä sekä kognitiivisesti että tunnetasolla. Merkityksellisyyden osa-alue pitää sisällään tunteiden merkityksellisyyden ja motivaation näkökulman. Ihminen määrittelee merkityksellisyyden kautta sen, kuinka paljon yksilö on valmis käyttämään tiettyyn asiaan voimavarojaan. Korkean koherenssin tunteen omaavat ihmiset pystyvät nimeämään itselleen merkityksellisiä ja subjektiivisesti tärkeitä asioi-

ta, kun taas ihmiset, joilla on matala koherenssin tunne, eivät pidä mitään yksittäistä asiaa erityisen merkityksellisenä asiana juuri heille. Merkityksellisyyden voidaan katsoa selittävän myös tunteiden tasolla elämän tarkoituksenmukaisuutta yksilöille, joilla on vahva koherenssin tunne. (Antonovsky 1988, 18, 22; Tuloisela-Rutanen 2012, 12.)

Antonovskyn mukaan ymmärrettävyys kuvaa sitä, miten ihminen kokee ympäristöstä tulevat sisäiset ja ulkoiset ärsykkeet, ja muodostaa niistä kognitiivisesti järjearkeviä kokonaisuuksia. Ymmärrettävyys kertoo, missä määrin ärsykkeet ovat yksilön mielestä johdonmukaisia, strukturoituja, järjearkeviä ja selkeää informaatiota sisältäviä sen sijaan, että ne olisivat sattumanvaraisia järjearjetyymättömiä ja odottamattomia. Yksilö, jolla on korkea koherenssin tunne, näkee tulevaisuudessa vastaan tulevien asioiden olevan ennakoitavissa olevia ja toisaalta ennakoimattomienkin asioiden olevan jossain määrin selitettävissä olevia ja säännönmukaisia. Vastoinkäymisiä voi tulla, mutta tällainen yksilö kykenee antamaan merkityksen epäonnistumisille ja kokee asioiden järjearjetyvän. (Antonovsky 1988, 17–18; Tuloisela-Rutanen 2012, 12.)

Hallittavuus kuvaa sitä, kuinka yksilö kokee mahdollisuutensa vaikuttaa ympäristöön ja resurssinsa kohdatessaan erilaisia haasteita. Ympäristössä olevat erilaiset vaatimukset ja tapahtumat ovat sellaisia, joita yksilö tai jotkut muut, kuten asiat tai muut ihmiset, esimerkiksi omaiset tai työtoverit, voivat säädellä. Yksilö, jolla on vahva tunne elämän hallittavuudesta, kokee vastoinkäymisiä kohdatessaan, ettei häntä kohdalla epäoikeudenmukaisesti ja että hänellä on välineitä asioiden kohtaamiseen. Yksilö kokee voivansa selviytyä ikävistä asioista ajan myötä. (Antonovsky 1988, 17–18; Tuloisela-Rutanen 2012, 12.)

Merkityksellisyys on kaikkein tärkein näistä kolmesta osatekijästä. Ilman merkityksellisyyttä hallittavuus ja ymmärrettävyys eivät toimi. Merkityksellisyys pitää sisällään motivaation ja kokemuksen elämän merkityksellisyydestä. Toiseksi tärkein on ymmärrettävyys. Asioiden tulee vaikuttaa järjearkiltä ja ymmärrettäviltä, jotta niitä voidaan hallita. Hallittavuus näyttäytyy vähiten tärkeimpänä kokonaisuuteen nähden, muttei ole tarpeeton. Osa-alueiden ollessa vuorovaikutuksessa

keskenään riippuu selviäminen koherenssin tunteesta kokonaisuudessaan. Näin olen jonkin osatekijän heikkeneminen näyttäytyy koko koherenssin tunteen heikkenemisenä. (Antonovsky 1988, 22; Tuloisela-Rutanen 2012, 12.)

Antonovsky mukaan yksi merkittävimmistä tekijöistä koherenssin tunteen kehitymisessä sen kaikilla osa-alueilla on työntekeksen merkitys erityisesti nuorena aikuisuudessa. Työympäristö tai yksilön elämäkatsomus kokonaisuudessaan kuitenkin määrittävät työnteon kokemuksellista vaikutusta elämäntunteeeseen. (Antonovsky 1988, 111–116.) Jaana Vastamäen (2009) väitöskirjan tutkimustulosten mukaan työttömyyden aikaisen työllisyysintervention avulla voidaan pyrkiä vaikuttamaan elämäntunteeeseen. Erilaisten työllistymistä tukevien interventioiden soveltuvuutta tulee kuitenkin aina arvioida yksilöllisesti kunkin asiakkaan kohdalla kuntoutusmuotona. (Vastamäki 2010a, 22.)

2.6 Katsaus aiempiin tutkimuksiin

Elämäntunneissa on voitu todeta kahdenlaisia tutkimussuuntauksia. Osa on pyrkinyt kartoittamaan yleisiä selviytymisenpiirteitä, -tyylejä ja -taipumuksia, joita ihmisten nähdään käyttävän melko pysyvästi stressaavissa tilanteissa. Kyseinen lähestymistapa on perustunut suurelta osin erilaisten persoonallisuustekijöiden ja taipumusten tutkimiseen, joita ihmiset käyttävät selviytyäkseen samantyyppisissä, eniten stressiä aiheuttavissa, tilanteissa. Selviytymistä ja luonteenlaatua on tyypillisesti arvioitu persoonallisuustestien avulla. Toinen suuntaus on keskittynyt havainnoimaan yksilöiden todellista käyttäytymistä, jota esiintyy sekä sisäisesti että ulkoisesti erilaisissa stressitilanteissa. (Monat & Lazarus 1991, 7-8.) Antonovskyn elämäntunneita koskeva ajattelutapa on saanut myös Suomessa melko suurta huomiota osakseen työterveyshuollossa sekä psykologisessa, sosiaalipoliittisessa ja sosiologisessa tutkimustoiminnassa. (Raitasalo 1996, 57.)

Metodologisesti koherenssin tunnetta on tutkittu kvantitatiivisesti, kvalitatiivisesti ja nämä menetelmät yhdistäen. Tutkimuksia, joissa olisi käytetty puhtaasti kvalitatiivisia menetelmiä, ei ole tehty kovin paljon. Haastatteluilla tai joillain muilla

menetelmillä kerätty aineisto on kvalitatiivisissa tutkimuksissa analysoitu siten, että analyysin viitekehyksenä on käytetty Antonovskyn salutogeenista mallia. Vastaavasti toinen lähestymistapa on ollut rakentaa haastattelurunko koherenssin tunteen osa-alueiden merkityksellisyys, ymmärrettävyys ja hallittavuus pohjalta. (Tuloisela-Rutanen 2012, 30.)

Työttömyyden näkökulmasta koherenssin tunnetta on tutkittu vasta vähän (Vastamäki 2010a, 6). Jaana Vastamäki on tutkinut väitöstutkimuksessaan (2009) koherenssin tunteen roolia työttömien hyvinvoinnissa ja uudelleentyöllistymisessä sekä miten työllisyysinterventiot muuttavat koherenssin tunnetta. Tutkimuskohteenä olivat työttömät työnhakijat, jotka olivat osallistuneet työhön paluuta tukeviin interventiohankkeisiin. (Vastamäki 2010a, 2.) Starrin, Jönsson ja Rantakeisu ovat vastaavasti tutkineet tutkimuksessaan (2001) työttömyyden aikaisten taloudellisten vaikeuksien sekä työttömyyteen liittyvän häpeän tunteen suhdetta koherenssin tunteeseen työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen osallistuneiden henkilöiden kohdalla. (Starrin & Jönsson & Rantakeisu & 2001, 107, 109–110.) Myös Taru Virtanen on tutkinut ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä (2014) keväällä 2014 Orivedellä kokoontuneen sosiaalisen kuntoutuksen ja terveydenedistämisen ryhmään osallistuneiden työttömien koherenssin tunteessa tapahtuneita muutoksia intervention aikana (Virtanen 2014, 35).

Vastamäen tutkimustulosten mukaan koherenssin tunnetta voidaan vahvistaa työllisyysintervention avulla. Työllisyysinterventioon osallistuminen on vaikuttavaa koherenssin tunteen kannalta pystyessään vahvistamaan tunnetta. Antonovskyn koherenssin tunne-teoriassa koherenssia on pidetty melko pysyvänä yksilön ominaisuutena. (Vastamäki 2010a, 22.) Salla Saihon Pro gradu-tutkielma (2006) taas osoittaa, että koherenssin tunnetta voidaan vahvistaa terapeuttisen intervention avulla. Interventio toteutettiin vastuutahojärjestelmään perustuvalla systemaattisella ja selkeällä kuntoutusohjelmalla, jolla tutkimustulosten mukaan oli merkitystä kuntoutujien elämänlaadun kohentajana koherenssin tunnetta eheyttämällä elämän merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osalta. Tutkimustuloksissa esitetään myös yhteys Antonovskyn koherenssin tunne-teoriaan; vaikka teoriassa esitetään koherenssin tunteen olevan suhteellisen pysyvä ominaisuus, voi

siinä tapahtua muutosta etenkin matalassa koherenssin tunteessa. (Saiho 2006, 2, 16, 38.)

Vastamäen tutkimustulosten mukaan työllisyys Hankkeeseen osallistuneista uudelleen työllistyneiden kohdalla koherenssin tunne vahvistui eniten. Koherenssin tunteen merkityksellisyyden osa-alueella ei tapahtunut muutoksia työllisyysinterventioon osallistumisen myötä, vaan merkityksellisyyden vahvistuminen tapahtui ainoastaan uudelleen työllistymisen myötä. Vastamäen tutkimustulosten mukaan työllisyysinterventiolla oli negatiivinen vaikutus niiden henkilöiden osalta, joiden stressinhallintakyky oli heikkoa ja työkyky entuudestaan heikentynyt (Vastamäki 2010a, 14, 22.) Myös Virtasen tutkimustulokset osoittivat, että koherenssin tunteen keskiarvo oli alentunut työllisyysintervention aikana. (Virtanen 2014, 35).

Työttömyyden aikaiset riskitekijät, kuten heikko työkyky, taloudelliset huolet ja alkoholin runsas kulutus sekä heikko koherenssin tunne, vaikuttivat negatiivisesti psyykkiseen vointiin. (Vastamäki 2010a, 22.) Myös Starrinin, Jönssonin ja Ranta-keisun tutkimustuloksissa oli nähtävissä, mitä enemmän taloudellisia vaikeuksia henkilöllä oli työttömyyden aikana, sitä matalampi koherenssin tunne oli. Tutkimustulokset osoittavat, että koherenssin tunteen keskiarvo naisilla, jotka kokivat enemmän taloudellisia vaikeuksia työttömyyden aikana, oli 46,75 ja miehillä 47,71. Vastaavat arvot henkilöillä, jotka kohtasivat vähemmän taloudellisia vaikeuksia työttömyyden aikana, olivat 61,55 naisilla ja 63,24 miehillä. Tutkimustulokset myös osoittavat että, mitä enemmän työttömyyteen liittyviä häpeän tunteita työttömyyden aikana henkilöllä oli, sitä alhaisempi koherenssin tunne oli. (Starrin ym. 2001, 113–114.) Myös Kivimäen, Vahteran, Elovainion, Lillrankin ja Kevinin (2002) tutkimustulokset osoittavat, että negatiiviset kokemukset, esimerkiksi huomattavat taloudelliset vaikeudet, voivat aiheuttaa koherenssin tunteen heikkenemistä.

Vastamäen tutkimustuloksista käy ilmi, että työttömyyden aikaisten riskitekijöiden vähentämisellä on merkitystä työttömyyden pitkittymisen kannalta. Työttömistä henkilöistä ne, joilla oli vahva koherenssin tunne, löysivät useammin uuden

työpaikan. Tutkimusten johtopäätösten mukaan vahva koherenssin tunne vähentää psyykkistä oirehdintaa työttömyyden aikana. (Vastamäki 2010a, 22.)

Opinnäytetyöni tulosten perusteella pystytään arvioimaan, tapahtuiko ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssin tunteessa muutosta Nuorten Kipinä-ryhmään osallistumisen aikana. Opinnäytetyöni on merkityksellinen Espoon aikuissosiaalityön kehittämisen näkökulmasta, koska opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, miten ryhmämuotoista sosiaalityönä järjestettäviä Kipinä-ryhmiä voitaisiin jatkossa kehittää niiden selitysten perusteella, joita asiakkaat antavat koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla.

3 KYSYMYKSENASETTELU JA METODISET RATKAISUT

3.1 Vaikutusten arvioinnin lähtökohdat

Opinnäytetyössäni tarkastelen Nuorten Kipinä-ryhmän vaikutusta asiakkaiden koherenssin tunteessa tapahtuneisiin muutoksiin. Espoon Kipinän toimintakertomuksessa 2011–2012 on esitetty tavoite seurannasta ja vaikuttavuuden arvioinnista. Espoon Kipinän toimintaa on pyritty kehittämään systemaattisesti ja aiempien ryhmien kokemuksia ja menetelmiä on hyödynnetty seuraavissa ryhmissä. Ryhmien seuranta ja arviointi sekä asiakaspalautteet on kerätty eri ryhmissä eri tavoilla. Ensimmäisen puolentoista vuoden aikana on ilmennyt tarve kehittää yhtenäiseksi ryhmien seurantaa ja dokumentointia sekä ylipäätään yhtenäistää ryhmätöinnin tapaa. Vaikuttavuuden arviointi on uutta sosiaalialalla, eikä ryhmien vaikuttavuudesta voida vielä tehdä johtopäätöksiä. (Varjonen 2012, 8-9.)

Rajavaaran mukaan vaikuttavuus on yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa saanut vähitellen merkittävän sanavallan, jonka kautta julkisen sektorin työntekijöiden toimintaa pyritään perustelemaan (Rajavaara 2007, 14). Sosiaalityön prosessien vaikuttavuutta on kuvattu perinteisesti muutoksen käsitteellä, sillä toiminnalla tavoitellaan muutoksen tuottamista. Vaikuttavuus on olennainen ulottuvuus sosiaalityössä, koska työssä tavoitellaan ongelmallisen tilanteen muuttumista laadullisesti paremmaksi. Asiakasvaikuttavuudesta puhuttaessa viitataan asiakkaan tarpeisiin vastaamiseen, hänen saamaansa hyötyyn tai apuun ja siten muutokseen hänen tilanteessaan. (Pohjola 2012, 22–23.)

Vaikuttavuus pohjautuu johonkin tavoitteelliseen toimintaan tai interventioon. Yksilötasolla vaikuttavuuden voidaan ajatella olevan sosiaalityön työprosessin tuloksena toteutuvan intervention, palvelutapahtuman tai niiden kokonaisuuden aikaansaama tavoitellun suuntainen muutos asiakkaan toimintakyvyssä tai elämässä. Tavallisesti vaikuttavuutta tarkastellaan jonkin toiminnan tai intervention jälkeen toteutuvana ja havaittavana vaikutuksena. (Pohjola 2012, 24–25.)

Puhuttaessa toiminnan vaikuttavuudesta tarkoitetaan sillä kyseisen toiminnan kykyä saada aikaan muutoksia tietyssä kohdejoukossa. Vaikuttavuudessa on kyse toiminnan ja muutoksen välisestä kausaalisuhteesta. Toimintana, jonka vaikuttavuutta halutaan arvioida, voidaan ajatella interventioita asiakkaan elämään ja toiminnan seurauksena asiakkaan elämäntilanteessa tapahtuvia havaittavia muutoksia. (Kemppainen & Ojaniemi 2012, 52.)

Asiakaskohtaisen tuloksellisuuden arvioinnin kautta etsitään vastauksia siihen, missä määrin työskentelyssä on päästy asetettuihin tavoitteisiin. Työn tuloksellisuuden seuraamisessa voidaan käyttää sekä yksilö- että ryhmätasolla erilaisia välineitä. Tapauskohtaisessa arvioinnissa painotetaan sitä, että asiakkaan saamaa hyötyä tulisi arvioida myös kvantitatiivisin menetelmin, ja työskentelymenetelmät tulisi valita vaikuttavuutta koskevan tiedon perusteella. (Rostila 2001, 91, 95.) Arvioin opinnäytetyössäni Nuorten Kipinä-ryhmään osallistumisen vaikuttavuutta elämänhallinnan tunteeseen Antonovskyn kehittämällä koherenssin tunteen mittarilla.

Opinnäytetyöni kautta voidaan saada vastauksia, onko Nuorten Kipinä-ryhmä vaikuttanut ryhmään osallistuneiden nuorten elämänhallinnan tunteeseen sekä onko ryhmään osallistuneiden nuorten elämäntilanteissa tapahtunut muutoksia ryhmään osallistumisen aikana. Nuorten Kipinä-ryhmän toisella kokoontumiskerralla 9.10.2014 oli aiheena omat tavoitteet, jolloin ryhmässä käyty keskustelu liittyi tavoitteisiin ja haaveisiin niin ryhmän ajalle kuin tulevaisuuteen. Nuorten Kipinä-ryhmän yhtenä tavoitteena oli, että nuoret saisivat ryhmästä kipinää elämässä eteenpäin ja ryhmän toimintaan osallistumisen jälkeen nuorilla olisi jokin tavoite tai kiinnekohta, jonka kautta nuori pääsisi eteenpäin elämässään. Opinnäytetyöstä saatujen tulosten pohjalta voidaan arvioida Nuorten Kipinä-ryhmän vaikutusta kyseisten nuorten elämään sekä koherenssin tunteeseen.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tein opinnäytetyöni yksilötyönä syksyllä 2014 toteutetusta Nuorten Kipinä-ryhmästä. Tutkimuskysymykseni olivat;

Muuttuuko asiakkaiden koherenssin tunne Nuorten Kipinä-ryhmän aikana eli miten Nuorten Kipinä-ryhmä on vaikuttanut asiakkaiden koherenssin tunteeseen?

Mitä selityksiä asiakkaat antavat koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla?

Saatuani vastaukset tutkimuskysymyksiini pohdin opinnäytetyössäni, mitä johtopäätöksiä nuorten koherenssin tunteelle antamien selitysten pohjalta voidaan tehdä Nuorten Kipinä-ryhmän jatkosta.

3.3 Aineiston hankinta

Hain Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen esikunnalta/kehittämisen tulosalueelta tutkimuslupaa opinnäytetyölleni 23.6.2014. Tutkimuslupa opinnäytetyölleni myönnettiin 25.6.2014. Opinnäytetyössäni olen yhdistänyt kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen aineistonkeruumenetelmän. Aineistonkeruumenetelmänä käytin sekä kvantitatiivista Antonovskyn koherenssin tunteen mittaria suomen kielelle käännettynä (The Sense of Coherence Questionnaire) (LIITE 2) että puolistrukturoitua teemahaastattelua, jonka haastattelurunkona toimi Antonovskyn koherenssin tunteen mittari. Opinnäytetyöhöni päädyin valitsemaan valmiin mittarin. Valmiiseen, testattuun ja hyväksi havaittuun mittariin kannattaa turvautua, koska uusien mittareiden kehittäminen on vaativaa ja aikaa vievää työtä. Valmiiden mittareiden käytössä etuna on myös se, että tutkimustuloksia voi verrata aikaisempiin tuloksiin. (Vastamäki 2010b, 134–135.)

Aineistonkeruumenetelmät valitsin teoreettisen viitekehysten pohjalta. Antonovsky on kehittänyt kyseisen mittarin koherenssin tunteen teoriastaan käsin, jossa Antonovsky on tutkinut, kuinka ihmiset pysyvät terveinä fyysisistä ja psyykkisistä vastoinkäymisistä huolimatta. Mittarista on olemassa kaksi eri versiota, joista toinen koostuu 29 väittämästä ja toinen 13 väittämästä. Väittämät ovat samoja, mutta lyhennetyssä 13 väittämän versiossa on vain osa kaikista 29 väittämästä. Mittarin väittämiin vastataan 7-portaisella Likert-asteikolla. Mittarin väittämistä vastaaja ympäröi omaa tunnettaan parhaiten kuvaavan numeerisen arvon Likert-asteikoilta. Likert-asteikkoa käytetään usein mielipideväittämistä ja vastaajan tulee valita asteikolta parhaiten omaa käsitystään vastaava vaihtoehto (Heikkilä 2008, 53).

Kävin opinnäytetyötäni varten testaamassa koherenssin tunteen mittaria keväällä 2014 järjestetyn Kipinä-ryhmän kolmella asiakkaalla 14.5.2014. Mittareiden esitestaus takaa onnistuneen tutkimuksen ja säästää turhalta työltä tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa (Vastamäki 2010b, 139). Yksi asiakkaista täytti mittarista 13-väittämän lyhennetyn version, yksi asiakkaista 29-väittämän version sekä yksi asiakkaista täytti mittarista sekä 13-väittämän että 29-väittämän version. Kaksi asiakkaista kuvaili mittarin kysymysten olevan melko helposti ymmärrettäviä. Yksi asiakkaista kuvaili melkein kaikkiin kysymyksiin olleen vaikea vastata. Kyselyn aihealue sekä aiheen merkitys vaikuttavat vastaajaan vastaamisinnostukseen (Valli 2010, 105).

Opinnäytetyötäni varten päädyin valitsemaan koherenssin tunteen mittarista lyhennetyn 13-väittämästä koostuvan version, koska kyselylomakkeen viimeisiin kysymyksiin vastataan helposti ilman perusteellista pohdintaa, mikäli lomake on liian pitkä ja tämä voi heikentää tutkimuksen luotettavuutta (Valli 2010, 105–106). Myös tutkimuksen kohderyhmän huomioiden 13-väittämästä koostuva mittari oli perusteltua valita (Valli 2010, 105–106).

Osa koherenssin tunteen mittarin vastausasteikoista ovat käänteisiä (kysymykset 2,3,4,7,10). Mittarista voidaan laskea erikseen myös merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden tunnusluvut. Kysymykset 1,2,7,12 mittaavat merkityksellisyyttä, 3,6,8,9,11 ymmärrettävyyttä ja 4,5,10,13 hallittavuutta. Vastaustu-

loksista (vaihteluväli 13–91) lasketaan kokonaissummapisteet. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä korkeampi koherenssin tunne vastaajalla on. (Antonovsky 1988, 189–194.) Olen hyödyntänyt opinnäytetyössäni Antonovskyn koherenssin tunteen mittarista (lyhennetty versio, 13-kysymystä) suomenkielistä käännöstä Maija-Stiina Tuloisela-Rutasen (2012) väitöskirjasta, jossa syvennetään laadullisin menetelmin tietoa työikäisten suomalaisten kvantitatiivisesti mitatun koherenssin tunteen takana olevista tekijöistä sekä pyritään lisäämään ymmärrystä Antonovskyn teoreettisesta mallista.

Kaikki viisi Nuorten Kipinä-ryhmän ensimmäiselle kerralle 4.9.2014 osallistunutta nuorta täyttivät koherenssin tunteen mittarin ryhmätapaamisen alussa. Kuudes ryhmään mukaan tullut nuori pääsi osallistumaan vasta toiselle ryhmäkerralle 10.9.2014, jolloin nuori täytti koherenssin tunteen mittarin. Kaikki nuoret täyttivät koherenssin tunteen mittarin uudelleen myös viimeisellä Nuorten Kipinä-ryhmän kokoontumiskerralla 30.10.2014. Joskus tutkija on paikalla aineistonkeruussa kokeenjohtajana (Valli 2010, 103). Olin mukana paikalla Nuoren Kipinäryhmäläisten täyttäessä koherenssin tunteen mittarit ja tällä tavoin varmistin, että jokainen vastasi lomakkeeseen. Lomakkeet numeroin etukäteen, jotta pystyin tunnistamaan asiakkaat myöhempiä haastatteluita varten.

Nuorten Kipinä-ryhmän ensimmäisellä, ja yhdelle nuorelle toisella, kokoontumiskerralla kerroin aikomuksestani toteuttaa opinnäytetyöni koskien Nuorten Kipinäryhmää. Ryhmäläiset allekirjoittivat suostumuslomakkeen (LIITE 3), jossa antoivat luvan käyttää opinnäytetyössäni aineisto-otteita tuottamastaan tutkimusmateriaalista. Suostumuslomakkeessa oli lisäksi lyhyt kuvaus opinnäytetyöstäni. Kerroin myös suullisesti, mitä opinnäytetyöni tulee käsittelemään. Eettisesti perusteltua on kertoa, mitä aihetta haastattelu koskee ja haastattelun onnistumisen kannalta suositeltavaa on, että haastateltavat voisivat tutustua teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Haastattelin viisi Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneista nuorista henkilökohtaisesti 3.11.2014 ryhmän päätyttyä käyttäen aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua temahaastattelua. Yhden nuoren kohdalla toteutin haastattelun puheli-

mitse 7.11.2014, koska kyseinen nuori ei saapunut kahdelle ennakkoon sovitulle haastatteluajalle. Päädyin valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun sen joustavuuden vuoksi. Haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä, selventää sanamuotoja sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Opinnäytetyössäni koherenssin tunteen mittari, joka on strukturoitu lomake, toimi teema-alueiden tukilistana. Toisinaan puolistrukturoidusta haastattelusta käytetään käytännössä nimitystä teemahaastattelu, esimerkiksi silloin, jos siinä esitetään tarkkoja kysymyksiä tietyistä teemoista, muttei käytetä välttämättä aivan samoja kysymyksiä kaikkien haastateltavien kohdalla (Saaranen-Kauppinen & Puusnieka 2006).

Opinnäytetyössäni haastatteluteemoiksi muodostuvat Antonovskyn (1988) teorian pohjalta merkityksellisyys, ymmärrettävyys ja hallittavuus, joita tietyt koherenssin tunteen mittarin väittämistä mittaavat. Koherenssin tunteen mittarin 13 väittämistä 10 väittämää päättyy kysymysmuotoon. Haastattelutilanteissa kävimme keskustelua koherenssin tunteen mittarin väittämistä sekä siitä, jos nuorten vastauksissa oli tapahtunut muutoksia Kipinä-ryhmään osallistumisen aikana. Haastatteluissa pyrin keskittymään tulkintoihin ja selityksiin, joita haastateltavat antoivat koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla saadakseni vastauksia toiseen tutkimuskysymykseen; *mitä selityksiä asiakkaat antavat koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla?* Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen (2011) mukaan teemahaastattelun etuna voidaan nähdä, että ihmisten tulkinnat asioista sekä asioille antamat merkitykset tulevat näkyville. Haastateltavien vapaalle puheelle annetaan tilaa ja tutkittavien ääni tulee kuuluville, vaikka kaikki teema-alueet pyritäänkin keskustelemaan kaikkien haastateltavien kanssa läpi. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48).

Nauhoitin opinnäytetyötäni varten kaikki Nuorten Kipinä-ryhmäläisten haastattelut. Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu haastattelujen tallentaminen. Haastattelu saadaan tällä tavoin sujumaan nopeasti ja ilman katkoja. (Hirsjärvi & Hurme

2011, 92.) Osallistuessani suurimpaan osaan Nuorten Kipinä-ryhmän ryhmäkerroista pyrin tutustumaan nuoriin ja välittämään nuorille tunteen heidän antamiensa vastausten tärkeydestä opinnäytetyössäni. Haastateltaessa nuoria on tärkeä välittää tunne siitä, että hänen mielipiteistään ollaan todella kiinnostuneita. Haastattelussa on saatava välittämään nuorelle tunne, että nuori osallistuu tutkimukseen ja on tutkijan apuri. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 132.) Haastatteluun osallistumisen jälkeen jokainen nuorista sai minulta elokuvaclipin, josta olin kertonut Nuorten Kipinä-ryhmän ensimmäisellä kokoontumiskerralla sekä muistuttanut myös ryhmän viimeisellä kokoontumiskerralla. Elokuvalipin saamisella voidaan katsoa olleen joidenkin nuorten kohdalla merkitystä haastatteluun suostumiseen. Kaksi nuorista kysyi heti haastattelunsa jälkeen, saavatko he nyt elokuvaclipin. Kahden nuoren kohdalla elokuvaclipin saamisella ei voida katsoa olevan merkitystä, koska kyseiset nuoret eivät saapuneet paikalle haastattelupäivänä vaan jouduin menemään yhden nuoren kotiin tekemään haastattelun. Yhden nuoren kohdalla toteutin haastattelun lopulta puhelimitse.

3.4 Aineiston analyysi

Opinnäytetyöni pohjautuu teorialähtöiseen analyysiin. Teorialähtöisessä analyysissä ilmiöstä jo tiedetty kertoo, miten tutkittava ilmiö käsitteenä määritellään ja aineiston hankinta järjestetään. Aineiston analyysia ohjaa valmis aikaisemman tiedon perusteella luotu kehys. Teoreettisessa osassa on hahmoteltu valmiiksi esimerkiksi kategoriat, joihin aineisto suhteutetaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97–98.) Opinnäytetyössäni määrittelin tutkittavan ilmiön Antonovskyn koherenssin tunnetoriasta käsin. Merkityksellisuuden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueet muodostivat kategoriat, joiden kautta toteutin aineiston analysoinnin.

Aineiston analyysivaiheessa analysoin tulokset sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista menetelmää käyttäen. Aineiston analyysivaiheessa laskin tutkittavien koherenssipisteissä tapahtuneet muutokset ennen ja jälkeen Nuorten Kipinä-ryhmään osallistumisen. Kvantifioin muutokset koherenssipisteissä taulukkomuodossa käyttäen apuna Excel-ohjelmaa. Koherenssin tunteen mittarista pystytään laske-

maan erikseen merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden tunnusluvut. Laskelmalla jokaisen ryhmäläisen koherenssipisteet ennen ja jälkeen Kipinä-ryhmään osallistumisen sain vastauksen tutkimuskysymykseen; *muuttuuko asiakkaiden koherenssin tunne Nuorten Kipinä-ryhmän aikana eli miten Nuorten Kipinä-ryhmä on vaikuttanut asiakkaiden koherenssin tunteeseen?*

Haastatteluaineiston tallentamisen jälkeen litteroin nauhoitetun haastattelumateriaalin sanasta sanaan. Haastattelut kestivät yhteensä 3 tuntia ja 1,5 minuuttia. Tutkimustehtävästä ja tutkimusotteesta riippuu, kuinka tarkkaan litterointiin on syytä ryhtyä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 139). Päädyin litteroimaan koko haastattelumateriaalin, koska haastattelut olivat keskustelevia ja haastattelijana pyysin tarkentamaan toisinaan tiettyjen teemojen kohdalla haastateltavan antamia vastauksia. Haastattelijan puheen litterointi oli tärkeää myöhempää haastattelun analyysia ajatellen. Litteroitavaa haastatteluaineistoa kertyi kaiken kaikkiaan 59 A4:n kokoista sivua.

Aineiston puhtaaksikirjoituksen jälkeen aloitin aineiston pelkistämisen. Opinnäytetyöni pelkistämisvaiheessa pyrin tiivistämään aineistoa sekä etsimään haastatteluaineistosta vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni, *mitä selityksiä asiakkaat antavat koherenssin tunteelle merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla?* ja alleviivaamaan ilmaukset aukikirjoitetusta aineistosta. Pelkistäminen voi olla joko informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin siten, että aukikirjoitetusta aineistosta etsitään tutkimustehtävän kysymyksillä niitä kuvaavia ilmaisuja (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109).

Teemahaastattelut analysoin teorialähtöistä sisällönanalyysia apuna käyttäen. Analyysin luokittelu perustuu teorialähtöisessä analyysissä viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113), joka opinnäytetyössäni on Antonovskyn koherenssin tunneteoriat. Ilmiön ulottuvuudet merkityksellisyys, ymmärrettävyys ja hallittavuus muodostuivat sisällönanalyysin yläluokiksi. Opinnäytetyössäni käytin strukturoitua analyysirunkoa (LIITE 4), johon keräsin haastatteluaineistosta analyysirunkoon sopivia pelkistettyjä ilmauksia ilmiön eri ulottuvuuksien mukaisesti. Ana-

lyysirungon sisälle muodostin erilaisia alaluokkia aineistolähtöistä sisällönanalyysiä apuna käyttäen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.)

Alkuperäinen ajatukseni aineiston analysoinnissa oli eritellä nuorten antamista selityksistä erikseen korkeaa ja matalaa koherenssin tunnetta kuvaavat alaluokat. Aineiston analyysin edetessä huomasin kuitenkin, että eri nuorten antamat selitykset samasta teemasta saattoivat sisältää sekä korkeaa että matalaa koherenssia kuvaavia ilmauksia. Analyysin haasteena oli, etteivät kaikki nuoret nostaneet samoja teemoja esille koherenssin tunteen eri osa-alueita kuvatessaan tai haastatteluissa nousseet teemat saattoivat näyttäytyä toisille nuorille positiivisina ja päinvastoin. Päädyin tästä johtuen muodostamaan koherenssin tunteen osa-alueiden merkityksellisyys, ymmärrettävyys ja hallittavuus yläluokkien alle pelkistettyjen ilmauksien perusteella sisällöllisesti samaa tarkoittavia alaluokkia, joissa oli nähtävissä nuorten antamia selityksiä sekä korkealle että matalalle koherenssin tunteelle. Kuitenkaan kaikki aineistosta nostamani teemat eivät tulleet esille kaikkien Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten vastauksissa.

Merkityksellisyys yläluokan alle muodostuivat alaluokiksi ”ystävät ja hyvinvointi”, ”mielekkään arjen puuttuminen” ”Kipinä-ryhmän vaikutus arkeen intervention aikana” ”Jatkopolku: Vamos/kuntosali” ja ”työttömyys”. Aineistoa ryhmitellessäni käytin apuna aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi sekä nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Ymmärrettävyys yläluokan alapuolelle muodostin alaluokiksi ”ymmärrettävyyttä vahvistaneet ryhmän teemat” ja ”asumisen päättymiseen johtaneiden syiden ymmärtäminen” sekä hallittavuus yläluokan alapuolelle muodostin alaluokiksi haastatteluaineistosta luokat ”taloudenhallinta” ja ”menneisyydessä koettujen pettymyksen tunteiden vaikutus”.

3.5 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettiset kysymykset

Opinnäytetyöni haastattelujen onnistumisen kannalta pidin tärkeänä, että osallistuin suurimmalle osalle Nuorten Kipinä-ryhmän kokoontumiskerroista. Opinnäytetyöni perustui vapaaehtoisuuteen ja ensimmäisellä ryhmäkerralla kerroin nuorille, mitä opinnäytetyöni tulee käsittelemään. Lisäksi kaikki ryhmässä mukana olleet nuoret allekirjoittivat suostumuslomakkeen, jossa oli vielä lyhyesti kuvattu opinnäytetyön tarkoitus (LIITE 3). Haastatteluista muodostui äänitettyä haastattelumateriaalia, jonka siirsin tietokoneelle ja tuhosin haastattelunauhureista. Litteroitua haastattelumateriaalia säilytin tietokoneellani. Olen käsitellyt sekä äänitettyä että litteroitua haastattelumateriaalia ainoastaan yksin. Tulen hävittämään haastatteluista kertyneen materiaalin tietokoneelta opinnäytetyön arvioinnin jälkeen.

Haastattelumateriaalia litteroidessani kiinnitin huomiota, että saatoin selittää joitakin kysymyksiä liikaa, ja pohdinkin olenko itse haastattelutilanteissa tehnyt haastateltavan vastauksista liikaa tulkintaa. Haastattelut olivat pääasiassa melko keskusteleivia ja vedin yhteen haastateltavien vastauksia omissa puheenvuoroissani esimerkiksi seuraavasti

Eli elät tavallaan sitä omaa elämää ja se on se, mihin keskityt et et anna sit kuitenkaan niin kuin muiden asioiden vaikuttaa siihen?

Vetämällä yhteen haastateltavan vastauksia haastattelutilanteissa pyrin varmistamaan, että olin ymmärtänyt vastauksen oikein. Toisaalta haastatteluvastauksia yhteenvetämällä olen saattanut pyrkiä tekemään tulkintaa siitä, kuvaako haastateltavan vastaus korkeaa vai matalaa koherenssin tunnetta. Tämä on saattanut luoda myös ennako-oletuksen haastateltavan seuraavasta vastauksesta.

Nuorten Kipinä-ryhmän aikana olin ehtinyt luomaan kontaktia ja tutustumaan haastateltaviin jonkin verran. Uskon, että haastateltavat uskalsivat tuoda oman näkemyksensä esille haastattelutilanteissa, koska olin haastattelijana ”tuttu”. Jäin kuitenkin pohtimaan, pysyinkö haastattelutilanteessa tarpeeksi tutkijan roolissa

vai olinko ottanut sosiaaliohjaajan roolin. Opinnäytetyöprosessissa olin päässyt osalliseksi Nuorten Kipinä-ryhmää, joka on saattanut vaikeuttaa tutkijan neutraaliin rooliin asettumista. Tutkijana minun on ollut vaikea irrottautua ennakkokäsityksistäni, joita olen saattanut muodostaa haastateltavista ryhmän aikana. Ymmärtämisen pohjana on aina se, miten kohde ymmärretään ennestään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35). Olen opinnäytetyössäni pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti opinnäytetyöprosessin ja lisäämään tällä tavalla opinnäytetyöni läpinäkyvyyttä.

En käytä haastateltavien nimiä opinnäytetyössäni vaan käytän opinnäytetyöni tuloksissa haastatellusta/haastatelluista termiä ”nuori” tai ”nuoret”. Olen käyttänyt haastateltavien antamista koherenssin tunnetta kuvaavista selityksistä suoria lainauksia ja selvennyksen vuoksi lisännyt sulkuihin käsitteitä, jotka helpottavat kommenttien liittämistä eri asiayhteyksiin. En ole identifioinut erikseen aineistönäytteitä, koska opinnäytetyön aineiston koko oli pieni ja halusin tällä tavoin suojata ryhmässä mukana olleiden nuorten tunnistettavuutta. Vaikka käytän nimettömiä lainauksia, on mahdollista, että ryhmässä mukana olleet nuoret tai ryhmänvetäjät tunnistavat toisensa lainauksista. Kuitenkin tutkimuksen luotettavuutta ajatellen on perusteltua, että olen ottanut suoria lainauksia haastatteluaineistosta, jotta haastateltavien antamat merkitykset tulevat konkreettisesti esille.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on vaikea arvioida, koska kyseessä eivät ole yleensä numeeriset tulokset, vaan kuvaukset ihmisten elämysmaailmasta. Fenomenologisessa tutkimuksessa ihmisen kokemus maailmasta ymmärretään yksilöiden inhimillisille kokemuksille antamien merkitysten kautta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34), joita opinnäytetyössäni olen pyrkinyt ymmärtämään ja tulkitsemaan nuorten antamien haastatteluvastausten kautta. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysia ohjaa vahvasti valmis aikaisemman tiedon perusteella luotu kehys (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97), joten opinnäytetyön luotettavuuteen on saattanut vaikuttaa, että olen halunnut nähdä haastateltavien vastauksissa tiettyjä Antonovskyn koherenssin tunneteoriassa esitettyjä piirteitä.

4 TULOKSET

4.1 Nuorten Kipinä-ryhmän alku ja rakentuminen

Nuorten Kipinä-ryhmä toteutettiin yhteistyössä Espoon kaupungin eteläisen aikuissosiaalityön, Olarin seurakunnan erityisnuorisotyön, Diakonissalaitoksen Vamos Espoon, Omnian etsivän työn ja työpajojen, Espoon kaupungin liikuntapalveluiden ja rekrytointipalveluiden sekä Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry:n Jalkautuvan talousohjaus-hankkeen kanssa. Ryhmän ohjauksesta vastasivat Espoon eteläisestä aikuissosiaalityöstä nuorten tiimin sosiaalityöntekijä sekä Olarin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä. Lisäksi suurimmalla osalla ryhmäkerroista oli mukana kokemusasiantuntija, joka oli osallistunut aikaisempiin nuorille suunnattuihin Kipinä-ryhmiin yhtenä ryhmäläisenä.

Nuorten Kipinä-ryhmän suunnittelukokouksessa 13.5.2014 päätettiin, että syksyllä 2014 toteutettava ryhmä tulee suuntautumaan täysi-ikäisille alle 26-vuotiaille miehille ja naisille. Kyseisten nuorten joukko rajattiin tulottomiin ainoastaan toimeentulotukea saaviin nuoriin, joilla ei ollut peruskoulun jälkeistä ammatillista koulutusta tai lukiota käytyä. Espoon eteläisen aikuissosiaalityön nuorten tiimin sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat informoivat asiakastapaamisten yhteydessä nuoria alkavasta Nuorten Kipinä-ryhmästä. Lisäksi Olarin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä tiedotti ryhmästä omassa toimintaympäristössään. Ryhmästä kiinnostuneet nuoret kutsuttiin alkuhaastatteluihin, joiden perusteella nuoret valittiin ryhmään. Alkuhaastatteluiden toteutuksesta vastasivat nuorten tiimin sosiaalityöntekijä ja seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä. Nuorten Kipinä-ryhmä toteutettiin 4.9–30.10.2014 välisenä aikana, jolloin ryhmä kokoontui kahdeksan kertaa keskiviikkoisin tai torstaisin klo 10.30–14.30 välisenä aikana. Ryhmä kokoontui Olarin keskuksessa Nuorisotila Kulmassa.

Syksyn 2014 Nuorten Kipinä-ryhmän suuntautumista juuri nuorille voidaan pitää tärkeänä myös vuoden 2013 alusta voimaan astuneen Nuorisotakuun näkökulmasta. Hallitusohjelmaan sisältyy nuorten yhteiskuntatakuun toteuttaminen siten, että

jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle taataan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

Nuorten Kipinä-ryhmän tarkempaa sisältöä suunniteltiin työryhmän kanssa 28.5.2014 olevassa suunnittelukokouksessa. Kipinä-ryhmiä varten on olemassa valmis sisältörunko, jota muokataan jokaisen Kipinä-ryhmän kohderyhmän tarpeita vastaavaksi unohtamatta asiakkaiden osallisuutta ja äänten kuulemista. Nuorten Kipinä-ryhmän ensimmäisellä kokoontumiskerralla 4.9.2014 käytiin läpi ryhmän ohjelma (LIITE 5) ja nuorille annettiin mahdollisuus kommentoida sisältöä. Viimeisen ryhmäkerran 30.10.2014 ”päättäjäiset” sisällön nuoret saivat suunnitella itse.

Nuorten Kipinä-ryhmän sisältö koostui kahdeksasta toiminnallisesta kerrasta. Ryhmän ensimmäinen kerta piti sisällään tutustumista muihin ryhmäläisiin sekä ryhmän sisällön ja ”pelisääntöjen” läpikäymistä. Ohjelmassa olevat ryhmäytymisharjoitukset toteutettiin vapaamuotoisesti biljardia ja muita pelejä Nuorisotila Kulmassa pelaten. Ryhmän päätteeksi kävimme pizzalla Olarissa sijaitsevassa pizzeriassa. Toisella ryhmäkerralla tavoitteena oli elämänhallinnan näkökulmasta omista tavoitteista, haaveista, unelmista ja toiveista puhuminen. Keskusteluun pääsemiseksi ryhmäläiset ja ohjaajat leikkasivat itselleen aikakauslehdistä kuvia ja tekstejä, jotka kuvasivat tällä hetkellä elämässä olevia tärkeitä asioita sekä tulevaisuuteen liittyviä toiveita, ja liimasivat nämä kartongille. Iltapäivällä toteutettiin tutustumiskäynti Espoon kaupungin työllisyyspalveluiden ja paikallisten toimijoiden järjestämille Pajafestareille, jossa kaupungin toimijat, TE-hallinto, välityömarkkinatoimijat, eri järjestöt sekä koulut toivat kuntalaisille informaatiota erilaisista koulutusmahdollisuuksista ja työllistymiseen liittyvistä asioista.

Kolmannella ryhmän kokoontumiskerralla Omnian etsivä nuorisotyö oli kertomassa etsivästä nuorisotyöstä. Lisäksi kävimme tutustumassa Omnian ja Espoon Diakoniasäätiön pajoille. Neljännellä kerralla Espoon kaupungin liikuntapalveluista oli liikunnanohjaaja kertomassa kaupungin liikuntapalveluista sekä kävim-

me tutustumassa Espoon kaupungin Tapiolan kuntosaliin, jossa oli kuntosaliharjoittelun ohjaus.

Viidennellä ryhmäkerralla aiheena oli talous ja terveys, jolloin Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry:n jalkautuvan talousohjaus-hankkeen kaksi työntekijää olivat kertomassa talouteen liittyvistä asioista, velkaantumisesta ja velkojen järjestelystä. Terveysteemaa oli alustamassa Espoon eteläisessä aikuissosiaalityössä työskentelevä työttömien terveydenhoitaja, joka kertoi yhteisen keskustelun avaukseksi uni-rytmistä, ruokailusta ja jaksamisesta. Halukkaille tarjoutui myös mahdollisuus varata aika terveydenhoitajalta myöhemmin toteutettavaa terveystarkastusta varten.

Kuudennella kerralla Espoon kaupungin rekrytointipalveluista oli työntekijä kertomassa työnhakuun liittyvistä asioista. Lisäksi ryhmästä toteutettiin käynti Fazerin tehtaaseen, jonka kautta ryhmäläiset pääsivät tutustumaan Fazeriin työllistäjänä. Seitsemännellä kerralla ryhmässä käytiin tutustumassa Diakonissalaitoksen Vamos Espoon toimintaan ja toiminnasta kiinnostuneilla oli mahdollisuus jättää yhteystiedot Nuorten Kipinän jälkeisen jatkosuunnitelman laatimista varten.

Ryhmän viimeisellä kerralla olivat ”päättäjäiset”, jonka sisällön ryhmäläiset olivat itse valinneet. Toteutimme tutustumiskäynnin Espoon työhönvalmennuskeskuksen fillaripajalle, jossa kaikki halukkaat ryhmäläiset pääsivät kunnostamaan itselleen polkupyörän. Kävimme vielä ryhmän päätteeksi yhdessä ravintolassa syö-mässä.

4.2 Koherenssin pisteissä tapahtuneet muutokset

Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssin tunteessa tapahtuneet muutokset on esitetty alapuolella olevissa taulukoissa. Ensimmäisessä taulukossa on esitetty ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssin tunteen kokonaispistemäärien muutokset ensimmäisen ja toisen mittaushetken välillä.

TAULUKKO 1. Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden koherenssin tunteen pistemäärät

Ryhmäläiset	Koherenssipisteet	Koherenssipisteet
	4.9.2014	30.10.2014
henkilö 1	54	53
henkilö 2	50	48
henkilö 3	60	60
henkilö 4	68	69
henkilö 5	53	39
henkilö 6	69	69

Koherenssin pisteissä ei tapahtunut juurikaan muutoksia ryhmään osallistumisen aikana. Koherenssin tunteen mittarin pisteet voivat vaihdella 13–91 välillä (Antonovsky 1988, 189). Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneista nuorista viisi täytti koherenssin tunteen mittarin ryhmän ensimmäisellä kokoontumiskerralla 4.9.2014 ja yksi nuori 17.9.2014, joka oli kyseisen nuoren ensimmäinen osallistumiskerta ryhmässä. Mittarista yhteenlasketut koherenssin tunteen pisteet vaihtelivat 53–69 pistemäärän välillä. Kaikki kuusi nuorta täyttivät koherenssin tunteen mittarin uudelleen ryhmän viimeisellä kokoontumiskerralla 30.10.2014. Pisteet vaihtelivat tällöin 39–69 pistemäärän välillä. Suuremmat pisteet osoittavat korkeampaa koherenssin tunnetta ja matalammat pisteet päinvastoin (Antonovsky 1988, 189).

Kahden nuoren kohdalla koherenssin pisteissä ei tapahtunut muutosta. Yhden nuoren kohdalla pisteet nousivat yhden yksikön verran ja kolmen nuoren kohdalla koherenssin pisteet laskivat ensimmäisen ja toisen mittauskerran välillä. Koherenssin pisteissä tapahtunutta huomattavaa laskua (53 → 39) yhden nuoren kohdalla voidaan selittää nuoren elämäntilanteessa tapahtuneen traumaattisen kokemuksen perusteella. Alle 49 pisteen tulokset merkitsevät matalaa koherenssin tunnetta (Starrin ym. 2001, 110). Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssin tunne ei ollut määritelmän mukaan matala ennen Kipinä-ryhmään osallistu-

mista. Ryhmään osallistumisen jälkeen koherenssin tunne ei laskenut matalalle neljän nuoren kohdalla. Kahden nuoren kohdalla koherenssin tunne laski alle 49 pisteen. Toisen nuoren kohdalla pisteiden huomattavaan laskuun vaikutti kuitenkin traumaattinen kokemus. Toisen nuoren pisteet jäivät yhden pisteen (48) alle matalaksi määritellyn (49) koherenssin tunteen rajan.

Koherenssin tunteen mittarista on laskettavissa erikseen tunnusluvut merkityksellisyyden, ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilta (Antonovsky 1988, 189–194). Taulukoissa 2-4 on esitetty muutokset koherenssin pisteissä eri osa-alueilla ensimmäisen ja toisen mittaushetken välillä.

TAULUKKO 2. Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden koherenssin tunteen pistemäärät **merkityksellisyyden osa-alueella**

Ryhmäläiset	Koherenssipisteet	Koherenssipisteet
	4.9.2014	30.10.2014
henkilö 1	11	13
henkilö 2	16	14
henkilö 3	11	15
henkilö 4	16	19
henkilö 5	7	7
henkilö 6	21	20

Mittarista yhteenlasketut tunnusluvut merkityksellisyyden osa-alueella voivat vaihdella 4-28 pistemäärän välillä. Ensimmäisellä mittauskerralla pisteet merkityksellisyyden osa-alueella vaihtelivat Kipinä-ryhmään osallistuneilla nuorilla 7-21 pistemäärän välillä ja toisella mittauskerralla 7-20 pistemäärän välillä. Merkityksellisyyden osa-alueella tapahtui suurimmat muutokset koherenssin pisteissä ryhmään osallistumisen aikana. Kolmen nuoren kohdalla pisteet nousivat Kipinä-ryhmään osallistumisen aikana, yhden nuoren kohdalla pisteissä ei tapahtunut muutosta ja kahden nuoren kohdalla pisteet laskivat hieman.

TAULUKKO 3. Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden koherenssin tunteen pistemäärät **ymmärrettävyyden osa-alueella**

Ryhmäläiset	Koherenssipisteet 4.9.2014	Koherenssipisteet 30.10.2014
henkilö 1	25	22
henkilö 2	18	18
henkilö 3	30	28
henkilö 4	31	27
henkilö 5	26	15
henkilö 6	27	28

Mittarista yhteenlasketut tunnusluvut ymmärrettävyyden osa-alueella voivat vaihdella 5-35 pistemäärän välillä. Ensimmäisellä mittauskerralla pisteet ymmärrettävyyden osa-alueella vaihtelivat Kipinä-ryhmään osallistuneilla nuorilla 18–31 pistemäärän välillä ja toisella mittauskerralla 15–28 pistemäärän välillä. Ymmärrettävyyden osa-alueella pisteet laskivat neljän nuoren kohdalla Kipinä-ryhmän aikana, yhden nuoren kohdalla pisteissä ei tapahtunut muutosta ja yhden nuoren kohdalla pisteet nousivat yhden yksikön verran. Pisteissä ei kuitenkaan tapahtunut merkittäviä muutoksia paitsi yhden nuoren kohdalla (26 → 15). Tämän nuoren kohdalla pisteiden laskulle ymmärrettävyyden osa-alueella voidaan jälleen hakea selitystä elämäntilanteessa tapahtuneen traumaattisen kokemuksen perusteella.

TAULUKKO 4. Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden koherenssin tunteen pistemäärät **hallittavuuden osa-alueella**

Ryhmäläiset	Koherenssipisteet 4.9.2014	Koherenssipisteet 30.10.2014
henkilö 1	18	18
henkilö 2	16	16
henkilö 3	19	17
henkilö 4	21	23
henkilö 5	20	17
henkilö 6	21	21

Mittarista yhteenlasketut tunnusluvut hallittavuuden osa-alueella voivat vaihdella 4-28 pistemäärän välillä. Ensimmäisellä mittauskerralla pisteet hallittavuuden osa-alueella vaihtelivat Kipinä-ryhmään osallistuneilla nuorilla 16–21 pistemäärän välillä ja toisella mittauskerralla 16–23 pistemäärän välillä. Hallittavuuden osa-alueella pisteet laskivat kahden nuoren kohdalla Kipinä-ryhmän aikana, kolmen nuoren kohdalla pisteissä ei tapahtunut muutosta ja yhden nuoren kohdalla pisteet nousivat kahden yksikön verran. Pisteissä ei kuitenkaan tapahtunut merkittäviä muutoksia myöskään hallittavuuden osa-alueella.

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa viisi on esitetty muutokset koherenssin tunteen ja eri osa-alueiden keskiarvoissa.

TAULUKKO 5. Muutos koherenssin tunteen osa-alueiden keskiarvoissa (N=6)

Koherenssin tunne		Merkityksellisyys		Ymmärrettävyys		Hallittavuus	
4.9.14	30.10.14	4.9	30.10	4.9	30.10	4.9	30.10
59,0	56,3	13,67	14,67	26,2	23,0	19,2	18,7
-2,7		+1,00		-3,2		-0,5	

Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssin tunteen keskiarvo heikkeni tarkastelujakson aikana 59,0:sta 56,3:een. Vastamäen (2009) väitöskirjassa on esitetty Suomen kokonaispopulaation koherenssin tunteen keskiarvon olevan 65,12 ja työssä olevien suomalaisten 66,06 (Vastamäki 2010a, 13). Koherenssipisteitä tarkastelemalla Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssin tunteen keskiarvo oli ryhmään osallistumisen alussa matalampi kuin työssä olevien sekä kokonaispopulaation. Suurin koherenssin tunteen keskiarvon lasku (26,2 → 23,0) tapahtui ymmärrettävyyttä mittaavien kysymysten alueella. Suurin koherenssin tunteen keskiarvon nousu (13,67 → 14,67) tapahtui merkityksellisyyden osa-alueella.

Taru Virtanen (2014) on tutkinut ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyösään keväällä 2014 Orivedellä kokoontuneen sosiaalisen kuntoutuksen ja terveyden edistämisen ryhmään osallistuneiden (N=10) työttömien koherenssin tunteessa tapahtuneita muutoksia intervention aikana. Tutkimustuloksissa käy ilmi ryhmään osallistuneiden työttömien koherenssin tunteen laskeneen intervention aikana. Koherenssin tunteen keskiarvo oli 60,2 intervention alussa ja seuranta tutkimuksessa kolme ja puoli kuukautta myöhemmin 55,6. Muutos keskiarvojen välillä oli -4,6. (Virtanen 2014, 35.) Vastamäen tutkimustuloksissa on taas havaittavissa, että kuuden kuukauden seuranta-aikana työllisyysinterventioihin osallistuneiden henkilöiden koherenssin tunne vahvistui lähes samalle tasolle kuin työssä olevien suomalaisten keskimääräinen koherenssi. Koherenssin tunteen keskiarvo oli 66,19 intervention loputtua, kun keskiarvo ensimmäisellä mittaushetkellä oli 62,36. (Vastamäki 2010a, 13.)

Vastamäen tutkimustuloksissa käy kuitenkin ilmi, kun verrataan kaikkia työllisyysinterventioihin osallistuneita henkilöitä uudelleen työllistyneiden joukkoon, että uudelleen työllistyneiden henkilöiden koherenssi oli vahvistunut enemmän kuin muiden vastaajien. Koherenssin osa-alueista merkityksellisyys ja ymmärrettävyys vahvistuivat enemmän uudelleen työllistyneiden ryhmässä kuin muussa tilanteessa olevien henkilöiden ryhmässä. Ainoastaan uudelleen työllistyminen sai aikaan merkityksellisyyden tunteen vahvistumisen. (Vastamäki 2010a, 14.) Tuloksissa mielenkiintoisinta Nuorten Kipinä-ryhmään verrattuna on, että merkityksellisyyden osa-alueessa ei tapahtunut muutoksia ainoastaan työllisyysinterventioon osallistumisen yhteydessä, kun taas Nuorten Kipinä-ryhmäläisten koherenssipisteissä merkityksellisyyden osa-alueella tapahtui nousua. Myös Virtasen tutkimustulosten mukaan keskiarvo merkityksellisyyden osa-alueella laski ryhmään osallistuneilla eniten. Virtanen esittää pohdinnassaan, että merkityksellisyyden osa-alueen stabiiliuden vuoksi kroonistuneen kriisin, kuten työttömyyden ollessa kyseessä, on koherenssin tunteen vahvistumiseen tähtäävän intervention onnistuminen vaikeaa. Elämäntilanteen muutokseen uskominen ei ole helppoa pitkittyneen työttömyyden mahdollisesti aiheuttamien pettymysten jälkeen. (Virtanen 2014, 35, 38.)

Vaikka Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten koherenssipisteiden keskiarvo laski muilla kuin merkityksellisyyden osa-alueella, voidaan kuitenkin katsoa että lyhyellä interventiollakin on mahdollista saada myönteisiä vaikutuksia asiakkaiden elämässä. Tästä kertoo esimerkiksi Helsingin kaupungin Läntisen sosiaalikeskuksen aikuissosiaalityössä vuosina 2002–2004 toteutettu alueen sosiaalipalvelutoimistojen yhteinen Pyörre-projekti, jonka tavoitteena oli kehittää ryhmämuotoinen kuntouttavan sosiaalityön työmalli.¹ (Kuusela & Kwick 2004, 1, 17–18.)

¹ Pyörre-projektiin sisältyi neljä noin kuuden viikon pituista eri asiakkaille toteutettua sosiaalisen kuntoutuksen jaksoa. Kurssipäivät vaihtelivat jakson kestosta riippuen 13:sta 22 päivään. Kahden jakson aikana kurssipäivät toteutettiin kerran viikossa, jolloin viikon aikana oli kaksi ryhmäpäivää. Kaksi jaksoista sisälsi lisäksi ”väliviikkoja”, joiden aikana ei ollut ryhmäpäiviä. Viikoilla, jolloin kurssia toteutettiin, oli ryhmäpäiviä keskimäärin neljä viikossa.

Pyörre-projektin lyhytkestoisella interventiolla voidaan katsoa olleen tulosten perusteella myönteisiä vaikutuksia osallistujien elämään. Ihmisillä, joilla on vaikeuksia päivärytmin kanssa ja päihde- ja mielenterveysongelmat ovat osa arkea, riittää tulokseksi alussa mahdollisimman säännöllinen osallistuminen kurssille sekä päihteen toiminnallinen vuorovaikutus muiden kanssa. Nämä ovat riittäviä ja arvokkaita tuloksia kyseiselle kohderyhmälle. Vasta liikkeellelähdön ja alustavan voimaantumisen jälkeen voidaan siirtyä tekemään suunnitelmia ja toteuttamaan niitä. (Kuusela & Kvick 2004, 47.)

Myös Virtasen saamien tutkimustulosten mukaan sosiaalisen kuntoutuksen ja terveyden edistämisen ryhmällä voidaan ryhmästä saadun asiakaspalautteen perusteella katsoa olevan myönteinen vaikutus asiakkaiden elämään. Virtasen tutkimustuloksissa käy ilmi, että 9/10 ryhmään osallistuneista kertoi kaikkien kolmen koherenssin tunteen osa-alueen kohdalla positiivisista vaikutuksista, joita ryhmällä oli asiakkaiden elämään ollut. Koska kvantitatiivisesti mitattuna ryhmän koherenssin tunteen keskiarvo laski intervention aikana, esittää Virtanen kuitenkin pohdinnassaan kartoittivatko laadullisesti toteutetut ryhmähaastattelut sittenkään koherenssin tunteen osa-alueita ja niiden vaikutuksia, vai jotakin muuta. (Virtanen 2014, 37.)

4.3 Nuorten antamat selitykset koherenssin tunteelle

4.3.1 Merkityksellisyys

Antonovskyn (1988) mukaan merkityksellisyyden osa-alue pitää sisällään tunteiden merkityksellisyyden ja motivaation näkökulman. Korkean koherenssin tunteen omaavat ihmiset pystyvät nimeämään itselleen merkityksellisiä asioita, kun taas ihmiset, joilla on matala koherenssin tunne, eivät pysty nimeämään niitä. (Antonovsky 1988, 18.) Haastatteluaineiston perusteella haastatellut nuoret pystyivät nimeämään itselleen merkityksellisiä asioita, kuten hyvinvoinnin ja ystäviensä merkityksen. Neljä nuorista kuvasi olevansa tyytyväinen ihmissuhteisiinsa, eivätkä kokeneet itseään yksinäisiksi. Kaikista haastatelluista nuorista kuitenkin

kaksi nuorta koki välillä olonsa yksinäiseksi. Nämä nuoret kuvasivat, että läheisiä tai kavereita olisi saanut olla enemmän. Haastatteluissa nousi myös muita elämän merkityksellisyyttä kuvaavia asioita, mutta nostin tuloksiin hyvinvoinnin ja ystävien merkityksen, koska hyvinvointi esiintyi 4/6 nuoren ja ystävät 6/6 nuoren vastauksissa. Ystävien ja oman hyvinvoinnin merkityksellisyys elämässä näkyi haastatteluvastauksissa muun muassa seuraavasti:

Hyvinvointi on ja kavereita on eikä oo niinkun masentunut.

Tällä hetkellä ystävät (merkityksellisiä) ja muut tutut... oon tällä hetkellä pitäytynyt niissä.

Nauttii elämästä ja yrittää tehdä parhaansa aina. Silleen välttää niinkun kaikkee huonoo...et pysyis terveenä.

Ystävien merkityksellisyys näkyi myös niiden nuorten vastauksissa, jotka tunsivat olonsa yksinäisiksi, esimerkiksi seuraavasti:

Pitäis olla enemmän ihmisten kans. Pitäis olla sosiaalisempi et sais uusii kavereit. Ei se yksinäisyys tunnu hyvältä.

Kaksi Nuorten Kipinä-ryhmässä mukana olleista nuorista antoi haastatteluvastauksissa viitteitä siitä mahdollisuudesta, että nämä voisivat pitää yhteyttä ryhmässä mukana olleisiin nuoriin, joita eivät olleet aikaisemmin tunteneet, myös ryhmän jälkeen. Toinen haastatelluista kertoi olevansa jopa hieman innoissaan uusiin ihmisiin tutustumisesta. Kaksi ryhmään osallistunutta nuorta olivat tiiviisti tekemisissä jo ennen ryhmää ja nämä nuoret aikoivat pitää yhteyttä toisiinsa myös ryhmän jälkeen, mutta uusia kaverisuhteita ei ollut heidän kohdalla muodostunut. Vaikka muut nuoret eivät ilmaisseet aikomustaan pitää yhteyttä muihin ryhmäläisiin ryhmän jälkeen, olivat nuoret kuitenkin, yhtä nuorta lukuunottamatta, kiinnostuneita mahdollisuudesta perustaa Kipinä-Klubi, jossa voisi tavata Kipinä-ryhmän käyneitä ja suunnitella mielekästä toimintaa. Tämä kävi ilmi ryhmän ohjaajien nuorille tekemästä loppuhaastattelusta.

Yksilön kokemukset osallisuudestaan omaan elämään ovat keskeisessä asemassa yksilön elämänhallinnassa merkityksellisyyden osa-alueella (Antonovsky 1988, 18). Yksilö on tavoitteellinen ja psykologiseen mielekkyyteen pyrkivä toimija. Johonkin liittyminen, kuuluminen, osallistuminen, hyväksytyksi tuleminen ja vaikuttaminen ovat yksilön kehitykselle tärkeitä asioita. (Jauhiainen & Eskola 1994, 15.) Mielekkään arjen kannalta ajankäytön hallinta ja jäsentäminen ovat tärkeitä. Työttömyyden pitkittyessä arjen sujuvuus usein vaikeutuu paljosta ajasta huolimatta tai ehkä juuri sen vuoksi (Kuusela & Kvick 2004, 23). Mielekäs tekeminen kuuluu hyvään arkeen. Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten haastatteluvastauksissa oli nähtävissä matalaa koherenssin tunnetta kuvaavia ilmauksia merkityksellisyyden osa-alueella liittyen mielekkääseen tekemiseen nuorten kuvassa arkeaan.

Emmä nyt päivisin mitään kauheen merkityksellistä tee jos mä vaan makaan kotona...niin ei se nyt hirveesti silleen oo mitään ihmeellistä.

Niin en mä nyt tiä onks se hirveen merkittävää jos pelaa X-boxii aamusta iltaan.

Perusarkea, aika sellasta tasapaksua, ei mitään juhlaa, aika helpolla pääsee, kun ei oo mitään tekemistä.

Merkityksellisyyden osa-alue pitää myös sisällään yksilön kokemuksen siitä, kuinka merkitykselliseksi yksilö kokee itsensä suhteessa ympäröivään maailmaan. Nuorten antamat selitykset siitä kuvasivat matalaa koherenssin tunnetta heidän kuvatessa omaa merkitystään suhteessa ympäröivään maailmaan sekä tavoitteisiinsa.

Mut elämähän on niinkun semmost vaihtelevaa. Miks pitäis suunnitella ihan tarkasti koko elämä jollain tavalla? Niinkun sitä mä en ymmärrä.

Kun ei oo mitään tarkoitusta tai päämäärää. En oo koskaan haaveillu, en silloin pienenäkään. Ei oo asioita, joista välittäisi, joita ympärillä tapahtuu. Viimeinen asia, josta mä oon välittänyt niin oli et mun (lähiomainen) delas.

Ei mun tekemisillä oo niin suurta merkitystä suuressa mittakaavassa. Niinkun siis silleen että sama se oikeestaan on, miten mä elän, kun se ei vaikuta muuhun maailmaan millään tavalla.

Haastatteluvastauksista oli nähtävissä, että nuoret kokivat Kipinä-ryhmän tuoneen sisältöä heidän arkeensa tekemisen lisääntyessä arjessa.

Positiivinen syy lähteä ulos. Jotain vähän tehdä. Jotenkin kaikki päivät sulaa yhteen ja sitten menee kuukausia ennen kuin huomaa.

Tää on ollu hyvä ryhmä joo!...niinkun saanut aikaseks et menee tekemään sen niinkun tän ryhmän kaa on tehty jotain. Tai ehkä on ennen miettinyt niitä mut ei oo saanut aikaseks. (Haastateltava puhuu ryhmän aikana toteutetuista tutustumiskäynneistä Vamokseen ja kuntosalille)

Runsaasta aikatauluttomasta ajasta huolimatta arjen sujumuuden vaikeus näkyi seuraavan ryhmäläisen kommentissa

Se on niinkun mun työni käydä siellä ryhmässä. Mä yritin käydä siellä, mutta välillä tulee päiviä, ettei sinne vaan millään jaksu.

Kipinä-Klubien tarkoituksena on ollut pitää osallistumiskynnys matalana. Ajatus Espoon Kipinässä on ollut, ettei Kipinä-Klubista voi tippua pois (Varjonen 2012, 4). Henkilö voi osallistua ja palata Kipinä-Klubiin myöhemminkin, mikäli ryhmän aikana käy ilmi, etteivät asiakkaan sen hetkiset voimavarat riitäkään ryhmään osallistumiseen esimerkiksi päihteidenkäytöstä johtuen. Kipinä-Klubien ideana on ollut myös, ettei poisjäännistä aiheudu sanktioita (Varjonen 2012, 9).

Vastamäen tutkimustuloksissa käy myös ilmi että työttömyyden aikaiset riskitekijät, kuten heikko työkyky, taloudelliset huolet ja alkoholin ongelmakäyttö, sekä heikko koherenssin tunne osoittautuivat tekijöiksi, jotka heikentävät työttömien henkilöiden psyykkistä hyvinvointia. Henkilöillä, joiden stressinhallinnan resurssit olivat heikot ja joiden työkyky oli alentunut, työllisyysinterventioon osallistumisella on negatiivinen vaikutus. (Vastamäki 2010a, 22.) Tällä perusteella on tär-

keää, että Kipinä-Klubista poisjäänti ei aiheuta asiakkaalle sanktioita ja tämä voi osallistua ryhmätoimintaan myös myöhemmin, mikäli Kipinä-Klubiin osallistumisen ajankohta on ollut väärä asiakkaan elämäntilanteen kannalta.

Nuorten antamien vastausten perusteella kaksi nuorista pystyi nimeämään Kipinäryhmästä itselleen nousevia tärkeitä asioita ryhmän jälkeistä elämää ajatellen. Kyseiset nuoret kertoivat Espoon Vamokseen tutustumisen olleen merkityksellistä. Toinen nuorista kertoi miettineensä Vamokseen tutustumista ennen ryhmään osallistumista ja ryhmään osallistuessaan päässeensä toteuttamaan tutustumiskäynnin Vamokseen. Kummankin nuoren kohdalla ryhmän jälkeiseksi jatkosuunnitelmaksi muodostui aloittaa käynnit Vamoksen starttiryhmässä. Toisella nuorella oli sovituna haastattelu Vamokseen ja toinen nuori oli käynyt haastattelussa. Koherenssi-pisteissä näkyvien muutosten vaikutusta on kuitenkin haasteellista arvioida nuorten kohdalla. Toisen nuoren kohdalla kokonaispistemäärä merkityksellisyyden osa-alueella nousi neljä yksikkö (+4), kun toisen nuoren kohdalla taas laski (-1). Myös yksi nuorista jäi miettimään ryhmän loppuhaastattelussa uutta tutustumiskäyntiä Vamokseen toisen ryhmän vetäjän kanssa vielä ryhmän loppumisen jälkeen.

Vamoksen lisäksi yksi nuorista nimesi itselleen merkitykselliseksi asiaksi ryhmän jälkeistä aikaa ajatellen kuntosalilla käymisen aloittamisen, jonne nuorella oli mahdollisuus saada maksusitoumus sosiaalipalvelutoimistosta. Nuori kertoi miettineensä kuntosaliharrastuksen aloittamista ennen ryhmään osallistumista. Ryhmässä toteutettiin käynti Espoon kaupungin kuntosalille.

Antonovsky näkee työntekemisen erityisesti nuorella aikuisuudessa yhdeksi merkittävimmäksi tekijäksi koherenssin tunteen kehittymiselle sen kaikilla osa-alueilla (Antonovsky 1988, 113). Matalaa koherenssin tunnetta muun muassa merkityksellisyyden osa-alueella kuvaavat nuorten antamat selitykset motivaatiosta työllistymiseen. Eräs haastatelluista nuorista kuvasi yrittäneensä mennä aina sieltä, missä aita on matalin. Nuori kertoo, ettei ollut viitsinyt hakea työtä, koska koki, ettei viihtyisi perustyössä. Nuori myös uskoi, että lopettaisi työn heti. Toinen nuori kertoi, että hänellä periaatteessa olisi työpaikka, jonne voisi palata, mut-

tei kokenut motivoivana töihin palaamista työpaikalla esiintyneiden riitojen ja erimielisyyksien vuoksi, joita hänellä työnantajan kanssa oli. Lisäksi nuori kertoo, että hänellä on niin paljon velkaa, ettei hyötyisi mitään työssä käymisestä. Työympäristö tai yksilön elämäkatsomus kokonaisuudessaan määrittävät työnteon kokemuksellista vaikutusta elämäntuntemuksen tunteeseen (Antonovsky 1988, 115).

Kolmas nuorista kertoi, että voisi haluta töitä siinä tapauksessa, mikäli siinä olisi jotakin järkeä. Nuorella ei ollut tavoitteita työllistymisen suhteen vaan hän kertoi odottavansa sitä, että velat vanhenevat neljäntoista vuoden kuluessa. Yksi nuorista kertoi hakeneensa töitä puoli vuotta ennen ryhmään osallistumista, muttei tullut valituksi työpaikkaan. Nuori kertoi motivoivaksi työn, jossa voisi tehdä jotakin käsillään. Kyseinen nuori oli asettanut ryhmän jälkeiseksi tärkeimmäksi tavoitteekseen asunnon hakemisen. Yksi nuorista jäi sairauslomalle ryhmän aikana ja ryhmän jälkeiset suunnitelmat liittyvät terveysasioiden hoitoon. Työllistymiseen tai opiskeluun liittyviä suunnitelmia nuorella ei ole ollut. Kahden nuoren kohdalla varsinaista jatkosuunnitelmaa liittyen työllistymiseen tai opiskeluun ei ollut muodostunut. Toinen näistä nuorista kertoi odottavansa ajanvarausta TE-toimistoon.

4.3.2 Ymmärrettävyys

Ymmärrettävyys kuvaa sitä, missä määrin ihminen kokee ympäristöstä tulevat sisäiset ja ulkoiset ärsykkeet johdonmukaisina, strukturoituina, järkevinä ja selkeää informaatiota sisältävinä (Antonovsky 1988, 17). Yksi Kipinän tavoitteista on ollut edistää matalan kynnyksen ryhmätoimintaa ja aktivoita ihmisiä (Varjonen 2012, 1), mikä näkyi myös nuorten antamissa vastauksissa heidän kuvatessaan Kipinä-ryhmään olleen pääasiallisesti helppo lähteä. Nuorten antamista vastauksista oli nähtävissä heidän ymmärtäneen, että ryhmän kautta tavoiteltiin tekemistä arkeen. Kuitenkin vastauksissa oli nähtävissä myös, etteivät jokaisen ryhmäkerran tavoitteet olleet aina selvät.

Välillä on ollut vähän tunnetta et mitä täs muka pitäis tehdä. Tässä sit ollaan ja kuunnellaan. Silleen et ei kaikki asiat oo kiinnostavii ollu mut on ollut kiinnostaviikin asioita.

Suurin osa Kipinä-ryhmään osallistuneista nuorista arvioi, että ryhmä olisi voinut kokoontua kahdeksan viikon aikana tiiviimmin. Eniten kannatusta sai, että ryhmä olisi kokoontunut kaksi kertaa viikossa. Myös kolme kertaa viikossa oli kahden nuoren mielestä sopiva määrä ryhmäkertoja. Eniten positiivista palautetta (5/6) sisältönsä puolesta sai ryhmän viimeinen kerta ”päättäjäiset”, jonka sisällön nuoret olivat saaneet päättää itse. Ryhmässä toteutettiin käynti Espoon työhönvalmennuskeskuksen fillaripajalle, jossa nuoret saivat kunnostaa itselleen pyörän fillaripajalle tuoduista pyöristä. Erityisesti se, että itse pääsi tekemään käsillään jotain, koettiin hyvänä.

Enemmän tekemistä kun kuuntelua mun mielestä pitäis olla.

Tavoitteena Espoon Kipinässä on ollut, että ryhmäläiset löytävät tekemistä arkeensa ja esimerkiksi ideoita työpolkuunsa (Espoon Kipinän toiminta 2015). Nuorten Kipinä-ryhmän sisällön voidaan katsoa tarjonneen elinympäristön ymmärrettävyyteen näkemyksiä ja kokemuksia, sosiaalista kanssakäymistä, tietoa palveluista, uusia asioita ja vinkkejä, kuten vastauksia terveyteen, talouteen ja velkoihin sekä koulutukseen ja työhön liittyen.

Hyvä monipuolisesti ajateltu mesta. Saa tietoa ja mistä voisi saada palveluja.

Ymmärrettävyyden osa-alueella ei nuorten antamista selityksistä ollut löydettävissä selkeästi yhtenäisiä alaluokkia, joiden kautta koherenssin tunnetta olisi voinut kuvata. Ymmärrettävyys kuvaa, missä määrin ihminen kokee ympäristöstä tulevat ärsykkeet selkeää informaatiota sisältäviksi (Antonovsky 1988, 17). Kipinäryhmän sisältöä ajatellen eri nuoret kuvasivat ryhmän sisältöjen olleen eri tavoin nuorille ymmärrettäviä.

Yksi nuorista kuvaa Kipinä-ryhmässä olleen Espoon kaupungin rekrytointipalveluiden työntekijän pitämän ”vinkkejä työnhakijoille” informaatioiskun saaneen aikaan oivalluksen siitä, miten töitä haetaan ja esimerkiksi saaneensa tietoa siitä, miten pitää toimia jos lähtee hakemaan töitä paikan päälle. Nuoren vastauksen perusteella voidaan katsoa nuoren oivaltaneen jotain omista vaikutusmahdollisuuksistaan työnhakemisen näkökulmasta. Tämän voidaan katsoa olevan vaikuttavaa yksilötasolla, koska nuorten antamat selitykset työllistymiseen liittyen viittasivat matalaan koherenssin tunteeseen merkityksellisyyden osa-alueella.

Yhden ryhmäkerran teemana olivat talousasiat. Kyseiselle ryhmäkerralle ei kuitenkaan osallistunut kovinkaan moni ryhmän jäsenistä. Talousteemaa oli alustamassa Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry:n jalkautuvan talousohjaus-hankkeen kaksi työntekijää. Ymmärrettävyyden osa-alueen vahvistumista kuvaa yhden nuoren antama haastatteluvastaus, jossa nuori kuvaa talousteeman vahvistaneen hänen käsitystään olla ottamatta pikavippejä.

Ei oo (pikavippejä) enkä aio ottaa semmosii. Kyl siit tuli sellanen fiilis, et hyvä etten oo niihin niinkun sotkeutunut.

Alaluokka ”asumisen päättymiseen johtaneiden syiden ymmärtäminen” nousi esille kahden nuoren haastatteluvastauksista ymmärrettävyyden osa-alueella. Nuoret kuvasivat asumisen päättymisen syyt ymmärrettäviksi sen sijaan, että ne olisivat olleet sattumanvaraisia ja odottamattomia. Toinen nuorista kuvasi ymmärtävänsä syyt kertoessaan olleensa ”porukoissa” niihin aikoihin kuin asuminen päättyi häiriöiden takia ja selittämään tällä tavoin vuokrasuhteen purkuun liittyvää vastoin käymisen kokemusta. Haastattelun perusteella nuori ei kuitenkaan kokenut löytävän vastauksia asumisensa järjestymiseen, vaan oma toiminta, kuten se, ettei asuntohakemus ole voimassa, kertoo, ettei nuori suhtautunut luottavaisesti asian järjestymiseen.

Toinen nuori kuvaa, että mikäli olisi ottanut selvää ja avannut postinsa, olisi hän tiennyt Kelan perivän häneltä asumistuesta aikaisemmin liikaa maksettua opintotukea ja vuokravelan kertyvän. Nuoret kuvasivat antamissaan selityksissään omal-

la toiminnallaan olleen vaikutusta syihin, jotka johtivat asumisen päättymiseen. Kokiessaan sisäistä elämänhallintaa ihminen kykenee sopeutumaan erilaisiin elämäntilanteisiin ja sisällyttämään elämäänsä hyvinkin dramaattisia tapahtumia siitä, mitä hänelle elämässä tapahtuu (Roos 1988, 207).

4.3.3 Hallittavuus

Hallittavuus kuvaa sitä, kuinka yksilö kokee mahdollisuutensa vaikuttaa ympäristöön ja resurssinsa kohdatessaan haasteita. Ympäristössä olevat erilaiset vaatimukset ja tapahtumat ovat sellaisia, joita yksilö tai jotkut muut, kuten asiat tai muut ihmiset, esimerkiksi omaiset tai työtoverit, voivat säädellä. Yksilö, jolla on vahva tunne elämän hallittavuudesta, kokee vastoinkäymisiä kohdatessaan, ettei häntä kohdella epäoikeudenmukaisesti ja hänellä on välineitä asioiden kohtaamiseen. Yksilö kokee voivansa selviytyä ikävistä asioista ajan myötä. (Antonovsky 1988, 17.) Aineellisesti ja henkisesti turvatussa asemassa oleminen on elämän ulkoisen hallinnan toteutumista (Roos 1988, 206). Nuorten haastatteluvastauksissa näkyivät hallittavuuden osa-alueella omien vaikutusmahdollisuuksien ja resurssien puute elämässä parhaiten taloudellisten asioiden heikkoutena, kuten velkaantumisenä:

...kun mulla on ihan kauheet velat ja kaikkee. Et oisin voinu tehdä kaikki paremminkin mut ei sille voi niinkun enää mitään, jälkikäteen. Mulla on ainakin melkein satatuhatta euroo velkaa niin niit ei kyl ihan heti ruveta maksamaan kyl. Tai ainakin se kestää kauan ennen kuin alkaa hoitamaan niitä.

Niin no jokaisellahan on yks elämä ja mä oon jo pilannut omani. Tyhmii tekoja sen muita. No pikavipit sun muut ei oo mitään hirveen fiksuja mun mielestä. Nyt niit on jotain 30 000-40 000 vai paljonko-han ne on ehtinyt nyt taas kasvaa korkoo viime katsauksesta, en tiää.

Velkaantuminen ja luottotietojen menetys vaikeuttaa myös elämänhallintaa ja asunnon saamista:

...luottotiedot vaikuttaa mun elämään silleen et mul on vaan vaikeempi saada asuntoo.

Osa hyvän arjen rakentumista on taito hallita rahankäyttöä. Voidaan ajatella jopa niin, että sen tarkempi rahankäytön suhteen tulisi olla, mitä vähemmän rahaa on käytettävissä. Hoitamattomat raha-asiat ovat taakka sekä tulevaisuuden suunnittelussa että päivittäisessä elämässä. Rahankäytönhallinta on siten olennainen osa elämänhallintaa. (Kuusela & Kvick 2004, 25.) Myös niiden nuorten kohdalla, joilla ei ollut ulosottovelkaa, näkyi haastatteluvastauksissa rahankäytönhallinnan vaikeus ja huolimattomuus haettaessa etuuksia, kuten toimeentulotukea.

Mul ei oo yhtään velkaa. Mut mul on vuokra viime kuulta vähän myöhässä vieläkin, kun kusin sen toimeentulotukihakemuksen. Tai mä sekotin sen teiän bussijuttuhakemuksen. Mä katoin et se (toimeentulotukihakemus) on vielä voimassa sille kuukaudelle niin mä en laittanut sitä uusiko. Sit se tuli myöhässä ja ne pyys multa vielä uudet tiliotteet.

Mä en saa mun vuokraa maksettua jos mulle ei tehä nyt sit vielä jälkeenpäin toista (toimeentulotuki)päätöstä. ...mä olin saanut sitä rahaa liikaa enkä mä sitten tajunnut sitä, kun mä ajettelin et se (Kelan maksama ensisijainen etuus) on huomioitu siinä, mut sit sitä ei oltu huomioitu ja nyt se sit lähti mun tän kuun rahoista pois.

Nuorten Kipinä-ryhmän toiminta matkoineen ja aamiaisineen oli nuorille ilmaista, joten osallistumisesta oli heille pientä taloudellista etua. Matkat ryhmään kuuluviin tutustumiskäynteihin toteutettiin seurakunnan käytössä olevalla ”minibussilla”. Lisäksi nuoret saivat rahaa 9 euroa/osallistumiskerta ja seutulipun ryhmän ajalle. Lisäksi ryhmän ensimmäisellä ja viimeisellä kerralla oli ohjelmassa ruokailu ulkona, joka oli nuorille ilmainen. Ryhmän aikaisilla taloudellisilla kannustimilla voidaan katsoa olevan jonkinasteista vaikutusta ryhmään osallistumiseen. Yksi nuorista kertoi osallistuneensa ryhmään seutulipun takia. Myös ryhmäkerroista saatuja rahoja odotettiin.

...kun mä kysyin et milloin ne tulee tilille ne tän (osallistumiskerran) kerran (rahat) ja monta kertaa mä oon täällä ollu nyt lokakuussa sitten niin nyt mä sit sain selvyuden siihen. Se helpotti.

Nuorten Kipinä-ryhmän taloutta käsittelevälle ryhmäkerralle ei päässyt osallistumaan kovinkaan moni ryhmän jäsenistä. Nuorille tarjottiin mahdollisuutta ottaa yhteyttä Jalkautuvan talousohjaus-hankkeen työntekijöihin myös myöhemmin. Nuorten antamissa selityksissä ei näkynyt, että nuoret olisivat kokeneet voivansa lisätä vaikutusmahdollisuuksiaan omassa elämässään taloudenhallinnan kautta. Mikäli useampi nuori olisi päässyt osallistumaan talousasioita käsittelevälle kerralle, olisi tilanne saattanut olla toisenlainen.

Hallittavuuteen liittyy siis vaikutusmahdollisuudet ja resurssit ympäröivään maailmaan (Antonovsky 1988, 17). Hallittavuuden osa-alueelle tärkeä kokemus on sosiaalinen tuki (Vastamäki 2010a, 14). Aiemmillä kokemuksilla ja ihmissuhteilla on vaikutusta siihen, millaisia olemme ja millaiseksi tulemme. Ihmiset voivat valinnoillaan vaikuttaa monin tavoin ympäristöön, vaikka ympäristö voi asettaa toiminnalle myös rajoitteita. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 54.) Ihminen ohjaa elämäänsä asettamalla tavoitteita, tekemällä erilaisia valintoja ja toimimalla niiden mukaisesti sekä arvioimalla niiden onnistumista (Nurmi 1995, 263). Nuorten antamissa selityksissä menneisyydessä tapahtuneilla vastoinkäymisillä näyttäisi olevan merkitystä elämänhallinnan tunteeseen ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien kokemukseen tämän hetkisessä elämässä. Vastoinkäymisillä saattaa olla merkitystä siihen, ettei nuorten ollut kovin helppo asettaa tavoitteita ryhmän jälkeen. Neljän nuoren kohdalla ei ollut syntynyt selkeää jatkosuunnitelmaa siitä, mitä he aikovat tehdä ryhmän jälkeen. Yhden nuoren kohdalla terveydenhuoltoon liittyvät asiat olivat kuitenkin kesken, joka vaikeutti aktivointiin tähtäävän suunnitelman laatimista. Menneisyyden vastoinkäymiset näkyivät haastatteluvastauksissa muun muassa seuraavasti:

Ihan ala-asteelta saakka potkittu päähän niin kaikissa asioissa. Lastensuojelutyöntekijät, opettajat, kaikki mitä on ollut, paitsi ekan ja tokan luokan opettaja. Rehtori, opo. ...just kun kaikki opettajat on sanonut et epäonnistuu kaikessa niin eihän sitä voi sit onnistuu kun ei kukaan kannusta tai mitään.

Musta ei vaan koskaan tunnu siltä että kukaan yllättää mua silleen positiivisesti et ne tsemppais kauheesti mun eteen. Ne (Espoon työvoiman palvelukeskus) oli just laittamassa mua johonkin työleiriin

jos mul ei ois ollut niitä sairaspapereita. Kukaan ei niinkun tiedä mun rajoja että kuin paljoon mä pystyn.

Myös arviota oman toiminnan vaikutuksesta suhteessa ympäristöön oli nähtävissä haastatteluvastauksissa yhden nuoren kohdalla:

Ehkä enemmänkin niin et mä oon tuottanut niitä pettymyksiä silleen päin niinkun jotenkin. Mä en oo noudattanut sovittui asioita tai jostain sellasta tai tehnyt toisin mitä mä oon sanonut. Yleensä mulle ollaan oltu aika reiluja suurimmaksi osaksi. Ehkä sit ite on vaan käyttänyt huonommin.

Myös muiden ulkoisten resurssien, kuten asunnon puutteella, voidaan nähdä olevan vaikutusta yksilöiden elämänhallintaan. Asunto ensin – periaatteen mukaan sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistymisen ja onnistumisen ensimmäinen lähtökohta ja perusedellytys on asunnon saaminen sen sijaan, että asunto olisi päämäärä (Asunto ensin – irti asunnottomuudesta i.a.). Yksi nuori arvioi haastattelussa kuitenkin, että asunnon menetyksellä on saattanut olla myös positiivisia vaikutuksia tämän hetkiseen elämänhallinnan tunteeseen ja koettuun pärjäämisen tunteeseen:

Nyt kun mul ei oo asuntoo niin mä oon joutunut olee enemmän niinkun liikkeessä niin ehkä siit on tullut semmonen et ei se oo niin merkityksetöntä, koska oikeesti kaikki mitä mä teen niin liittyy siihen selviämiseen.

Toinen nuorista kuvaa oman asunnon puutteen hankaloittavan taas työpaikan saamista sekä heikentävän motivaatiota töiden hakemiseen. Oman vakituisen asunnon saamisen pitkittyminen on myös laskenut motivaatiota asunnon hakemiseen, josta kertoo se, ettei nuorella ole asuntohakemuksia voimassa.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Koherenssin tunteen osa-alueiden vaikutus elämään nuorten antamien selitysten perusteella

Opinnäytetyön tulosten perusteella Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneet nuoret ilmaisivat joitakin elämässä itselleen merkityksellisiä asioita, joista tärkeimpänä nousivat esille ystävät. Ystävien merkityksellisyys sekä toiveet läheisistä ja kaverista nousivat esille myös niiden nuorten vastauksissa, jotka kokivat itsensä yksinäisiksi. Nuorten antamista vastauksista oli nähtävissä mielekkään arjen puuttuminen heidän kuvatessaan päivittäisiä tekemisiään. Myös oma suhde ympäröivään maailmaan ja tavoitteisiin näyttöä matalaa koherenssia kuvaavina ilmauksina.

Työttömyyden teemasta nuorten antamista haastatteluvastauksista oli nähtävissä matalaa koherenssin tunnetta kuvaavia ilmauksia merkityksellisyyden osa-alueella. Haastatteluvastauksia tarkastelemalla voidaan tulkita, etteivät ryhmässä mukana olleet nuoret kokeneet työnteon merkitystä riittävän motivoivaksi tekijäksi, jotta olisivat työnteon kautta voineet vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Vastamäen tutkimustuloksissa on nähtävissä, että koherenssin tunne merkityksellisyyden osa-alueella vahvistui ainoastaan uudelleen työllistyneiden henkilöiden ryhmässä (Vastamäki 2010a, 22). Kuitenkin Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneilla nuorilla koherenssipisteissä tapahtui nousua ainoastaan merkityksellisyyden osa-alueella ryhmän aikana.

Haastateltujen nuorten kohdalla voidaan ajatella työttömyyden olevan yksi elämässä koettu vastoinkäyminen. Koherenssin tunteen hallittavuuden näkökulmasta voidaan haastatteluvastausten perusteella ajatella, ettei ulkoisilla resursseilla, kuten ansiotuloilla, ole tarpeeksi merkitystä siihen, että nuoret kykenisivät vaikuttamaan omaan elämäänsä työllistymisen kautta. Juuri velkaantuminen ja ulosotossa olevat velat nähtiin suurimpana syynä siihen, ettei työtä koettu motivoivana elämässä. Kuitenkin mielekkään tekemisen puute oli nähtävissä nuorten kuvatessa arkeaan.

Nuorten Kipinä-ryhmän kautta suurin osa nuorista koki saaneen sisältöä arkeensa ja ryhmä oli kannustanut liikkeelle. Tutustumiskäynti Espoon Vamokseen toi mukanaan kahden nuoren kohdalla konkreettisen jatkopolun Kipinä-ryhmään osallistumisen jälkeen. Kaikkein eniten positiivista palautetta sai Espoon työhönvalmennuskeskuksen fillaripajalle tehty tutustumiskäynti. Konkreettinen tekeminen, pyörän kunnostus, koettiin mielekkäänä.

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan ajatella yksilön elämänhallinnan tunteeseen vaikuttavan kokemukset aiemmasta elämästä. Se, miten yksilö on kokenut tähänastisen elämän sekä siihen liittyvät onnistumisen ja epäonnistumisen kokemukset voidaan katsoa olevan merkitystä Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten kohdalla siihen, kuinka nuoret kokevat voivansa asettaa tavoitteita itselleen myöhempää elämää varten. Jos yksilö on kokenut tulleen kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti aiemmassa elämässään, voi tämä vaikeuttaa tavoitteiden asettamista sekä vaikuttaa motivaation syntyyn. Toistuvat epäonnistumiset nuoruudessa johtavat kielteiseen minäkäsitykseen omista kyvyistä ja mahdollisuuksista (Nurmi 1995, 270).

5.2 Johtopäätökset Nuorten Kipinä-ryhmän jatkosta

Koherenssin tunteessa ei tapahtunut Nuorten Kipinä-ryhmän aikana merkittäviä muutoksia. Koherenssin tunteen kokonaispistemäärä laski ryhmään osallistumisen aikana kolmen nuoren kohdalla, kahden nuoren kohdalla pistemäärässä ei tapahtunut muutosta ja yhden nuoren kohdalla pistemäärä nousi. Kuitenkaan merkittävistä pisteidenmuutoksista ei voida puhua kuin yhden nuoren kohdalla. Ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla tapahtui koherenssipisteiden laskua, mutta merkityksellisyyden osa-alueella tapahtui pisteiden nousua eniten ryhmään osallistuneilla nuorilla. Koherenssin pisteissä tapahtuneita muutoksia tarkastelemalla voidaan pohtia, alkoivatko ryhmässä mukana olleet nuoret kyseenalaistaa elämänsä ja sen hallintaa, joka näkyi koherenssin pisteiden laskuna ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla.

Nuorten haastatteluissa antamista selityksissä osa nuorista kuitenkin kuvaa ryhmällä olleen merkitystä heille. Ryhmä toi nuorten arkeen tekemistä ja tarjosi myös konkreettisen jatkopolun eteenpäin kahden nuoren kohdalla. Yksi nuorista myös kuvasi haastattelussa liikkuneensa enemmän kuin vuoteen ryhmään osallistumisen aikana, minkä voidaan katsoa olevan merkityksellistä yksilötasolla. Kipinä-Klubien tavoitteena on muun muassa aktivoida ihmisiä ja tuoda palveluja lähemmäs sekä kannustaa ihmisiä liikkeelle (Varjonen 2012, 1). Tämän Kipinä-Klubien tavoitteen voidaan siis opinnäytetyön tulosten perusteella katsoa toteutuneen.

Haastatteluiden perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä Nuorten Kipinä-ryhmän jatkosta. Nuoret nostivat haastatteluissa merkitykselliseksi asiaksi elämässään ystävät ja kaksi nuorista koki olevansa välillä yksinäisiä. Erityisesti yksinäisyyden kokemukset nähdään merkittävänä tekijänä nuorten aikuisten syrjäytymisen etenemisessä. Nuoren aikuisen suoriutumisen, sosiaalisten suhteiden ja lähisuhteiden luottamuksen merkitystä voidaan pitää keskeisenä syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Syrjäytymisriskin kohteena olevien henkilöiden yksinäisyyden poistaminen sekä itsetunnon tukeminen voivat olla tässä yksilötason välineinä. (Kallunki ym. 2013, 21.) Kipinä-ryhmien jatkoa ajatellen voitaisiin etsiä vastauksia siihen, miten nuorten sosiaalisia suhteita voitaisiin tukea ja yksinäisyyden kokemusta ehkäistä myös ryhmään osallistumisen jälkeen. Nuoret (5/6) olivat kiinnostuneita osallistumaan Kipinä-Klubiin, jossa voisi suunnitella mielekästä toimintaa ja tavata Kipinä-ryhmän käyneitä.

Muutama nuori löysi ryhmän kautta itselleen uusia merkityksellisiä asioita, kuten uuden harrastuksen sekä sai kipinän aloittaa ryhmän jälkeen käynnit Espoon Vamoksessa. Ryhmässä toteutettiin käynti Fazerille sekä ryhmässä kävi esittäytymässä Espoon rekrytointipalvelut. Lisäksi ryhmässä käytiin tutustumassa Omnian pajoille. Ryhmän jatkon kannalta voisi olla syytä kehittää edelleen työllistymisen näkökulmaa ja sitä, kuinka nuoret voisi saada motivoitumaan työnteosta. Syksyn 2015 Nuorten Kipinä-ryhmän suunnittelukokouksessa 18.2.2015 hahmoteltiin tulevan ryhmän ohjelmaa ja muokattiin ryhmän sisältöä, siten että ensimmäisten neljän ryhmäkerran sisältö koostuu työllistymiseen liittyvistä aiheista. Työllistymiseen ja aktivointiin liittyvää teemaa tulisi kehittää myös siten, että ryhmä sisäl-

täisi konkreettisempaa tietoa siitä, miten esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan tai eri pajoille hakeudutaan. Oliko esimerkiksi ryhmästä toteutuneiden tutustumiskäyntien informatiivinen osuus pajoille hakeutumisesta riittävän selkeää vai jäikö käyntien sisältö enemmän käytännön pajatoiminnan esittelyksi? Myös tutustumiskäyntien jälkeiseen pohdintaan esittelyiden sisällöllisestä annista nuorten kanssa olisi jatkossa syytä kiinnittää huomiota. Nousiko tutustumiskäynneillä nuorelle mielenkiinnon kohteita, joihin voisi heti tarttua?

Kuten Kuntoutussäätiön nuorten syrjäytymistä ja sitä edistävien palveluiden vaikeavuutta koskevan tutkimuksen kehittämissuosituksissa todetaan; nuoret tarvitsevat yhden paikan, ”matalan kynnyksen nuorten yhteispalvelupisteen”, josta nuoret ohjataan yhdellä kerralla nuoren tarvitsemiin palveluihin sekä huolehditaan kokonaisvaltaisesti siitä, että nuori myös saa samanaikaisesti tarvitsemansa palvelut eri sektoreilta. (Notkola ym. 2013, 8-9). Voisiko Nuorten Kipinä-ryhmän sisällössä olla kehittämissuosituksen valossa enemmän konkreettista tietoa ja ohjauksellista ”huolehtimista” siitä, miten eri työllistymistä tukeviin palveluihin esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan hakeudutaan? Voisiko ryhmän aikana varata ryhmän jälkeistä jatkopolkua ajatellen nuorelle ajan jo esimerkiksi aktivointisuunnitelman tekoa varten? Toisaalta on huomioitava, että nuorella voi olla pitkään aktivoimattomuuden jakso ennen Kipinä-ryhmään osallistumista. Tällä voi olla vaikutusta siihen, ettei nuorelle kahdeksan viikkoa kestävä ryhmätoiminnan aikana ehdi muodostua mielikuvaa siitä, minkälaiseen aktivointiin tähtäävään jatkosuunnitelmaan nuori haluaisi sitoutua.

Opinnäytetyön tulosten perusteella erityisesti taloudellisiin asioihin ja velkojen hoitoon liittyvä keskustelu on äärimmäisen tärkeää ja olisikin tärkeää tehostaa tulevissa Kipinä-ryhmissä taloudellisten asioiden käsittelyä. Syksyn 2015 Nuorten Kipinä-ryhmän suunnittelukokouksessa 18.2.2015 nousi esille, että nuoret saattavat kokea talousteeman ”pelottavaksi”, koska nuorten vastauksista nousi kohe-renssin tunteen hallittavuuden osa-alueella niin vahvasti omien vaikutusmahdollisuuksien puute elämäänsä taloudellisten resurssien kautta. Vaikuttiko käsiteltävä aihe siihen, ettei niin moni syksyn 2014 Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneista nuorista tullut paikalle talousteemaa käsittelevälle kerralle?

Nostin ylös asumiseen liittyvän teeman Nuorten Kipinä-ryhmäläisten vastauksissa. Asumisen teemaa ei ole otettu erikseen Nuorten Kipinä-ryhmien sisältöön, koska Kipinä-konsepti tarjoaa erikseen Nuorten asumiskurssin ”Kämpä kiikarissa”. Asumiskurssi tarjoaa ensimmäiseen omaan kotiin muuttaville 18–25-vuotiaille tietoja ja taitoja asunnon hakemisesta ja asumisesta. Nuorten Kipinä-ryhmän jatkoa ajatellen, voisi ryhmän aikana kuitenkin olla aiheellista nostaa esille asumisen teema. Yksi ryhmässä mukana olleista nuorista ei suhtautunut luottavaisesti asumisasioidensa järjestymiseen, mistä kertoo se, ettei nuorella ollut voimassaolevia asuntohakemuksia. Myös yhden nuoren asuminen vuokra-asunnossa päättyi ryhmän aikana.

Miesten suhde asunnottomuuteen tai puutteelliseen asumiseen on määritelty pitkälti passiivisuutena. Miesten katsotaan lähinnä sopeutuvan vallitseviin olosuhteisiin ja muokkaavan ympäristöä asumiskelpoiseksi sen sijaan, että he itse yrittäisivät poistaa asunnottomuutta tai muuttaa elinolosuhteitaan. Konkreettisesti miesten asunnon hakeminen jäsentyy luovuttamisena ja periksi antamisena siten, että kaupungin asuntohakemus jätetään uusimatta, koska luottamus mahdollisuuteen saada asunto on heikentynyt. (Autonen-Vaaranieniemi 2004, 232.) Voisiko Nuorten Kipinä-ryhmän sisällössä olla jatkoa ajatellen tietty hetki, jolloin nuorten olisi mahdollista keskustella yksilöllisesti asumisen tämän hetkisestä tilanteesta esimerkiksi vuokranmaksun ajantasaisuudesta tai mahdollisten asunnottomien/kavereiden luona asuvien nuorten tarkastaa, ovatko asuntohakemukset voimassa. Luottamus asunnon saamiseen saattaa olla heikentynyt ja, kuten opinnäytetyöni tuloksista on nähtävissä, sai osa nuorista kimmokkeen toteuttaa ennen ryhmää pohtimiaan asioita konkreettisesti ryhmän aikana.

Koska yhteiskunnassa on nähtävissä, että oikea-aikainen avunsaaminen vaikeutuu, koska nuori joutuu asioimaan usealla eri luukulla (Tuusa ym. 2014, 9-10), olisi tärkeää, että Kipinä-konsepti voisi tukea nuorta ryhmän aikana ja myös yksilöllisempään työskentelyyn nuoren kanssa olisi aikaa. Mikäli ryhmän sisällöllinen aikataulu ei anna mahdollisuutta tähän, voisiko nuori saada ajanvarauksen aikuis-sosiaalityöhön jo ryhmän aikana? Usein ajanvaraukset saattavat unohtua, mikäli ajanvaraus menee pitkälle tulevaisuuteen ja asioiden hoitaminen vaikeutuu. Nuo-

ria voi olla myös vaikea tavoittaa myöhemmin, koska puhelinnumerot saattavat vaihtua eivätkä kaikki nuoret avaa postejansa, mikä tuli muun muassa yhden nuoren haastatteluvastauksessa ilmi.

Myös ryhmän kestoa ja tapaamisten tiheyttä voidaan pohtia. Suurin osa Kipinä-ryhmään osallistuneista nuorista arvioi, että ryhmä olisi voinut kokoontua useammin kuin kerran viikossa. Kipinä-konsepti on suunniteltu toteutettavaksi matalan kynnyksen ryhmätoimintana, jottei ryhmästä voi ”tipahtaa pois”. Kerran viikossa tapahtuva ryhmätoiminta on perusteltua tästä näkökulmasta. Nuorten antaman palautteen perusteella voidaan pohtia, saiko Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuminen nuoret pohtimaan oman arkensa merkityksellisyyttä ja sitä, että useamman kokoontuvan ryhmätoiminnan kautta nuoret saisivat entisestään merkityksellistä sisältöä arkipäiviinsä. Ryhmän jälkeisen jatkopolun näkökulmasta tämän voidaan katsoa olevan tärkeää.

Ryhmän tavoitteena on ollut, että ryhmiin osallistuneille löytyisi joku jatkopolku ryhmään osallistumisen jälkeen, ainakin sellaista haluaville henkilöille (Varjonen 2012, 4). Ryhmään osallistuneiden nuorten kohdalla oli myös nähtävissä, etteivät kaikki nuoret toivoneet että esimerkiksi työllistymissuunnitelmat olisivat edenneet konkreettisesti ryhmän aikana. Koska Kipinä-Klubit toimivat matalan kynnyksen periaatteella vasta ryhmän jälkeinen jatkopolku voisi sisältää esimerkiksi tiiviimmin kokoontuvaa ryhmätoimintaa, kuten Espoo Vamoksen starttiryhmä, joka kokoontuu neljä kertaa viikossa. Myös henkilöstöresurssit on otettava huomioon aikuissosiaalityössä ryhmätoimintaa suunniteltaessa.

6 POHDINTA

Ehdotus toteuttaa opinnäytetyöni syksyn 2014 Nuorten Kipinä-ryhmään esitettiin työyhteisöstäni Espoon eteläisestä aikuissosiaalityöstä. Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ja metodiset ratkaisut ovat kuitenkin lähtöisin omista mielenkiinnonkohteistani. Antonovskyn koherenssin tunne – teoria toi mielenkiintoisen lähestymistavan elämänhallinnan tunteeseen. Koherenssin tunteen mittarin valintaan vaikutti se, että valmiiseen ja hyväksi havaittuun mittariin kannattaa turvautua, koska mittarin toimivuutta on jo aikaisemmin testattu ja tutkimustuloksia voi verrata aikaisempiin tuloksiin (Vastamäki 2010b, 134–135). Koherenssin tunteen mittarin väittämien sisällön hahmottaminen osoittautui hieman haasteelliseksi haastateltaville haastattelutilanteissa. Haastattelutilanteissa pyrin avaamaan koherenssin tunteen osa-alueiden käsitteitä haastateltaville opinnäytetyön tulosten luotettavuutta lisätäkseeni.

Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneilla nuorilla ei juurikaan tapahtunut muutosta koherenssin tunteessa. Kipinä-ryhmä oli ajallisesti melko lyhyt interventio, joten koherenssipisteissä tapahtuneista muutoksista ei voida tehdä täysin luotettavia johtopäätöksiä ryhmän vaikutuksesta nuorten koherenssin tunteeseen. Muutokset koherenssin tunteessa olisivat saattaneet olla erilaiset, mikäli kyse olisi ollut pidempiaikaisesta ryhmätoiminnasta. Koherenssin tunteen laskeminen ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueilla sai aluksi miettimään Nuorten Kipinäryhmän onnistumista. Kuitenkin kvalitatiivisesti analysoidun aineiston tulokset muuttivat käsitystäni siitä, että ryhmällä oli ollut merkitystä ainakin osalle ryhmässä mukana olleista nuorista. Mikäli koherenssin pisteiden lasku ymmärrettävyyden ja hallittavuuden osa-alueille kertoo siitä, että ryhmässä mukana olleet nuoret alkoivat pohtia elämäänsä ja elämänhallintaansa eikä tämä ole huomionarvoinen tulos. Kuten Kuusela ja Kwick (2004) toteavat, vasta liikkeellelähdön ja alustavan voimaantumisen jälkeen voidaan siirtyä tekemään suunnitelmia ja toteuttamaan niitä (Kuusela & Kwick 2004, 47). Mikäli Kipinä-ryhmässä mukana olleet nuoret alkoivat kyseenalaistaa elämäänsä, voisi ryhmän jälkeisten jatkopol-

kujen kautta saada aikaan jo voimakkaampia muutoksia nuorten elämänhallinnan tunteessa.

Voidaan pohtia, ajoittuiko Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuminen kaikkien nuorten kohdalla oikeaan aikaan. Myös kahdeksan viikon aikaiset muutokset nuorten elämäntilanteissa voidaan luokitella suuriksi. Yhden nuoren kohdalla lähiomainen kuoli ryhmän aikana, yhden nuoren asuminen päättyi, yksi nuorista sai asunnon ryhmän alussa ja lapsi muutti takaisin nuoren luokse. Näiden elämäntilanteissa tapahtuneiden muutosten voidaan katsoa olevan merkityksellisiä yksilötasolla ja myös näillä tapahtumilla olevan vaikutusta koherenssin tunteeseen. Yhden nuoren kohdalla suuri koherenssipisteissä tapahtunut lasku oli nähtävissä ja selitettävissä elämäntilanteessa tapahtuneella traumaattisella kokemuksella.

Nuorten Kipinä-ryhmän kaltaisten interventioiden arviointi on tärkeää, jotta voidaan kerätä tietoa toiminnan vaikutuksesta osallistuneiden asiakkaiden elämään. Koska vaikuttavuutta tarkastellaan tavallisesti jonkin intervention jälkeen toteutuvana vaikutuksena asiakkaan elämään, olisi Kipinä-ryhmien jälkeen asiakkaiden tapaaminen aikuissosiaalityössä äärimmäisen tärkeää. Aikuissosiaalityössä tulisi pystyä jatkamaan katkeamattomasti työskentelyä asiakkaiden kanssa myös ryhmän jälkeen, jottei interventio jäisi asiakkaan elämässä irralliseksi kahden kuukauden mittaiseksi ajanjaksoksi. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota niiden asiakkaiden kanssa työskentelyyn, joille ei ryhmän aikana muodostunut konkreettista jatkosuunnitelmaa eteenpäin ja pyrkiä edistämään mahdollisesti intervention aikana käynnistyneen ”liikkeellelähdon” etenemistä.

Myös syksyn 2015 Nuorten Kipinä-ryhmän suunnittelukokouksessa 18.2.2015 otettiin esille ajatus seurannasta. Jatkotutkimuksen aiheeksi voisi nousta, minkälainen Syksyn 2014 Nuorten Kipinä-ryhmään osallistuneiden nuorten elämäntilanne on noin puoli vuotta ryhmään osallistumisen jälkeen? Ovatko esimerkiksi ryhmän lopussa nuorten esittämät jatkosuunnitelmat ryhmän jälkeistä aikaa ajatellen toteutuneet. Opinnäytetyön toteutusaikataulullisista syistä johtuen tässä opinnäytetyössä ei ollut enää mahdollisuutta ottaa tätä näkökulmaa tarkasteluun, mutta tulevia Kipinä-ryhmiä ajatellen myös seuranta olisi tärkeää.

LÄHTEET

- Antonovsky, Aaron 1988. Unraveling the Mystery of Health. How People Manage Stress and Stay Well. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Asunto ensin – irti asunnottomuudesta i.a. Viitattu 4.2.2015.
http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate
- Autonen-Vaaraniemi, Leena 2004. Onko miehillä kotia sosiaalityössä? Teoksessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.) 2004. Sukupuoli ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-Kustannus, 223–248.
- Espoon Kipinän toimintaa 2015. Viitattu 3.3.2015.
http://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/Hyvinvointi_ ja_ terveys/Hyvinvointiryhmat/Espoon_Kipina/Espoon_Kipinan_toimintaa_2015%2847373%29
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heikkonen, Kirsi & Välikangas, Heinituuli 2011. Elämänhallinta yksilön kokemuksena. Pulinapaja-projektin merkitys nuorten elämänhallinnan kokemukselle. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden pro gradu – tutkielma.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Jauhiainen, Riitta & Eskola, Marja 1994. Ryhmäilmiö. Perustietoa ryhmän käytöstä ja ryhmätyöstä sosiaalityöhön sovellettuna. Helsinki: WSOY.
- Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki: WSOY pro Oy.
- Kallunki, Valdemar & Lehtonen, Olli & Borodkina, Olga & Pekkola, Juhani & Kauronen, Marja-Leena & Samoylova, Valentina & Romanenko, Veronika 2013. Koettu hyvinvointi, syrjäytyminen ja sosiaalinen osallisuus. Teoksessa Kallunki, Valdemar (toim.) 2013. Elämässä on lupa tavoitella onnea. Nuorten aikuisten koettu hyvinvointi, syrjäytyminen

ja osallisuus Kaakkois-Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Voi hyvin nuori – hankkeen loppuraportti. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Nro 93., 15–31. Viitattu 22.4.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55827/B93_raportti.pdf?sequence=1

- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Tunne itsesi suomalainen. Juva: WSOY.
- Kemppainen, Tarja & Ojaniemi, Pekka 2012. Tieto ja vaikuttavuuden arviointi käytännön sosiaalityössä. Teoksessa Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.) 2012. Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 43–64.
- Kivimäki, Mika & Vahtera, Jussi & Elovainio, Marko & Lillrank, Benita & Kevin, May 2002. Death or Illness of a Family Member, Violence, Interpersonal Conflict, and Financial Difficulties as Predictors of Sickness Absence: Longitudinal Cohort Study on Psychological and Behavioral Links. Tiivistelmä. Viitattu 23.2.2015.
- http://journals.lww.com/psychosomaticmedicine/Abstract/2002/09000/Death_or_Illness_of_a_Family_Member,_Violence,.15.aspx
- Kuusela, Kirsti & Kvik, Inkeri 2004. Pyörre-projekti 2002–2004. Sosiaalinen kuntoutus, toiminnallisuus ja ryhmämuotoinen aikuissosiaalityö. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto Selvityksiä 2004:6.
- Monat, Alan & Lazarus, Richard S. 1991. Introduction: Stress and Coping - Some Current Issues and Controversies. Teoksessa Monat, Alan & Lazarus, Richard S. (edited by) 1991. Stress and Coping An Anthology. New York: Columbia University Press, 1-15.
- Myrskylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 12/2011. Viitattu 18.2.2015.
- http://www.tem.fi/files/29457/TEM_12_2011_netti.pdf
- Notkola, Veijo & Pitkänen, Sari & Tuusa, Matti & Ala-Kauhaluoma, Mika & Harkko, Jaakko & Korkeamäki, Johanna & Lehikoinen, Tuula & Lehtoranta, Pirjo & Puumalainen, Jouni & Ehrling, Leena & Hämäläinen, Juha & Kankaanpää, Eila & Rimpelä, Matti Vornanen, Riitta 2013.

Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Viitattu 25.2.2015.
<http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=jz32213140909180>

- Nurmi, Jari-Erik 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula & Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) 1995. Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissään. Porvoo: WSOY, 256–274.
- Nurmi, Jari-Erik & Salmela-Aro, Katariina 2002. Motivaatio elämänkaaren siirtymisissä. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi Jari-Erik (toim.) 2002. Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet 2002. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–66.
- Palola, Elina 2012. Sosiaalinen kuntoutus uudessa sosiaalihuoltolaissa Kuntoutus 4, 30–34. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.kuntoutussaatio.fi/files/1341/4-12-valmis.pdf>
- Palola, Elina & Hannikainen-Ingman, Katri & Karjalainen, Vappu 2012. Nuoret koulutuspuddokkaat sosiaalityön asiakkaina - Tapaustutkimus Helsingistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 29/2012. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Pohjola, Anneli 2012. Tutkimukseen perustuva vaikuttavuus. Teoksessa Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.) 2012. Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 19–42.
- Raitasalo, Raimo 1996. Aaron Antonovskyn ”salutogeeninen malli” ja elämänhallinta. Teoksessa Raitasalo Raimo (toim.) 1996. Elämänhallintaa etsimässä. Helsinki: Kansaneläkelaitos. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia, 57–73.
- Rajavaara, Marketta 2007. Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84. Kelan tutkimusosasto/Helsinki. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. Viitattu 3.12.2014.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3290/RajavaaraVaikutavuusnetti.pdf?sequence=2>

- Roos, J. P. 1988. Elämäntavasta elämänkertaan – Elämäntapaa etsimässä 2.
Jyväskylä: Tutkijaliitto.
- Rostila, Ilmari 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Rostila, Ilmari & Mäntysaari, Mikko 1997. Tapauskohtainen evaluointi sosiaalityön välineenä. Stakes. Raportteja 212. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ruisniemi, Arja 2003. Sosiaalinen kuntoutus päihdetyössä kannattaa. Tiimi - Päihdealan erikoislehti 2/2003, 8-11. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.a-klinikka.fi/sites/default/files/tiimi-pdf/tiimi203.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 17.2.2014.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Saiho, Salla 2006. Kuntoutujien koherenssin tunne ja coping-keinot vastuutasojärjestelmään perustuvan kuntoutuksen aikana. Tampereen yliopisto, psykologian laitos. Pro gradu – tutkielma. Viitattu 8.4.2014.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93425/gradu01033.pdf?sequence=1>
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta 2013. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki. Viitattu 1.12.2014.
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 30.12.2014. Viitattu 25.2.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Starrin, B. & Jönssön L. R. & Rantakeisu U. 2001. Sense of coherence during unemployment. International Journal of Social Welfare 2001:10, 107-116.
- Suurpää, Leena (toim.) 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia

- tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 27. Viitattu 3.12.2014.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>
- Tuloisela-Rutanen, Maija-Stiina 2012. Elämäkokemukset ja Koherenssin tunne – typologinen tutkimus grounded theory – metodologiaa soveltaen. Turun yliopiston lääketieteellinen tiedekunta, kansanterveystieteen oppiaine. Väitöskirja. Viitattu 11.3.2014.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/84858/AnnalesC348Tuloisela-Rutanen.pdf?sequence=1>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuusa, Matti 2005. Kohti kuntouttavaa sosiaalityötä: Aktivointi ja työllistymisen tukeminen sosiaalityön ammattikäytäntönä kunnissa. Kuntoutussäätiö (Yliopistopaino). Helsinki.
- Tuusa, Matti & Pitkänen, Sari & SHEMEIKKA, Riikka & Korkeamäki, Johanna & Harju, Henna & Saares, Aurora & Pulliainen, Marjo & Kettunen, Aija & Piirainen, Keijo 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. Toimeenpanon ensimmäisen vuoden arviointi ja seurannassa sovellettavien indikaattoreiden kehittäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 15/2014. Viitattu 18.2.2015.
http://www.tem.fi/files/39775/TEMjul_15_2014_web_14052014.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Nuorisotakuu. 17.10.2013. Viitattu 2.5.2014.
http://www.tem.fi/ajankohtaista/vireilla/strategiset_ohjelmat_ja_karkihankkeet/nuorisotakuu
- Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–127.
- Valtiotalouden tarkastusvirasto 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Valtiotalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Edita Prima Oy. Viitattu 25.2.2015.

http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf

- Varjonen Kaijus (2012). Espoon Kipinän toimintakertomus 2011-2012. Espoon eteläinen aikuissosiaalityö. Viitattu 13.2.2014, 16.4.2014.
- <http://www.aikuissosiaalityo.fi/espoonkipina>
- Vastamäki, Jaana 2010a. Koherenssin tunne ja työttömyys: Väitöskirjatutkimuksen keskeisiä tuloksia. Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, University of Kuopio. Viitattu 11.3.2014.
- http://www.uef.fi/documents/1462980/1462987/Koonti_FI_Vastam%C3%A4ki_Jaana_Dissertation.pdf/8b164daa-7963-4b0e-826a-141aac8fd3f2
- Vastamäki, Jaana 2010b. Kyselylomaketutkimus: Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 128–140.
- Virtanen, Taru 2014. Salutogeneesi pitkäaikaistyöttömien sosiaalisessa kuntoutuksessa Orivedellä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinta, Terveystieteiden edistämisen suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö. Viitattu 13.1.2014.
- http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/84430/Virtanen_Taru.pdf?sequence=1
- Wrede, Georg Henrik 2011. Kiinnostus nuorten poliittiseen ohjaukseen kasvaa. Teoksessa Paakkunainen, Kari & Suurpää, Leena (toim.) 2011. Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 43, 29–31. Viitattu 2.12.2014.
- <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/ohjaus.pdf>

LIITE 1: Nuorten Kipinä-ryhmän esite

NUORTEN KIPINÄ -RYHMÄ 4.9.–30.10.2014

Suuntaa elämään, yhdessä tekemistä, nuorten palveluja

Alle 25-vuotiaille miehille ja naisille, jotka ovat ilman työ- tai koulutuspaikkaa

AIKA:

Yhden kerran viikossa

klo 10.30 – 14.30

Ryhmä alkaa torstaina 4.9.2014

RYHMÄSSÄ VOIT

- **Toimia ja jakaa ajatuksia yhdessä muiden kanssa**
- **Pohtia nykytilannetta ja tulevaisuutta**
- **Saada vastauksia asumiseen, terveyteen, talouteen ja velkoihin sekä koulutukseen ja työhön liittyen**
- **Saada uusia kokemuksia ja elämyksiä**
- **Tutustua eri palveluihin ja työpajoihin**

MITÄ SINÄ SAAT TÄSTÄ?

9 euroa/ osallistumiskerta, seutulipun ryhmän ajalle, pientä purtavaa, kokemuksia, ajatuksia ja suuntaa elämälle

KOKOONTUMISPAIKKA

Kulma sijaitsee osoitteessa
Kunkehrä 6, Kuittarin/ Olarin ostarilla
S-Markettia vastapäätä 2. kerroksessa

ILMOITTAUTUMISET JA LISÄTIETOJA: (RYHMÄÄN MAHTUU 10 HENKILÖÄ)

Ilmoittautumiset 11.8.2014 mennessä

Ilkka Mertala, erityisnuorisotyöntekijä

Olarin seurakunta

p. 040-5465 197

ilkka.mertala@evl.fi

Kaijus Varjonen, ryhmätoimintojen koordinaattori

Aikuisten sosiaalipalvelut

p. 043-8265251

kaijus.varjonen@espoo.fi

Toiminnan järjestävät yhteistyössä: Espoon kaupungin eteläinen aikuissosiaalityö, Olarin seurakunnan erityisnuorisotyö, Vamos, Omnian etsivä työ ja työpajat, Espoon kaupungin liikuntapalvelut ja Jalkautuva talousohjaus -hanke

LIITE 2: Koherenssin tunteen mittari, 13-osainen

Miltä sinusta tuntuu? Rengasta se vaihtoehto 1 - 7, joka vastaa parhaiten käsitystäsi.

1. Tähän asti elämäsi on ollut

täysin vailla selvää tarkoitusta ja päämäärää	1 2 3 4 5 6 7	sen tarkoitus ja päämäärät ovat olleet täysin selvät
--	---------------	---

2. Kuinka usein sinulla on tunne, ettet oikeastaan välitä, mitä ympärilläsi tapahtuu?

erittäin harvoin tai ei koskaan	1 2 3 4 5 6 7	hyvin usein
------------------------------------	---------------	-------------

3. Kuinka usein olet yllättynyt sellaisten henkilöiden käyttäytymisestä, jotka uskoit tuntevasi hyvin?

en koskaan	1 2 3 4 5 6 7	jatkuvasti
------------	---------------	------------

4. Oletko joskus pettynyt ihmisiin, joihin luotit?

en koskaan	1 2 3 4 5 6 7	jatkuvasti
------------	---------------	------------

5. Kuinka usein sinusta tuntuu, että sinua kohdellaan epäoikeudenmukaisesti?

hyvin usein	1 2 3 4 5 6 7	erittäin harvoin tai ei koskaan
-------------	---------------	---------------------------------

6. Kuinka usein sinulla on sellainen tunne, että olet oudossa tilanteessa etkä tiedä, mitä tehdä?

hyvin usein	1 2 3 4 5 6 7	erittäin harvoin tai ei koskaan
-------------	---------------	---------------------------------

7. Koetko, että päivittäisten tehtäviesi hoitaminen on

suuren mielihyvän ja tyydytyksen lähde 1 2 3 4 5 6 7 tuskallista ja ikävää

8. Kuinka usein tunteesi ja ajatuksesi ovat oikein sekaisin?

hyvin usein 1 2 3 4 5 6 7 erittäin harvoin tai ei koskaan

9. Kuinka usein koet tunteita, joita et haluaisi?

hyvin usein 1 2 3 4 5 6 7 erittäin harvoin tai en koskaan

10. Monet ihmiset – jopa lujaluontoiset – kokevat joskus epäonnistuneensa tietyissä tilanteissa. Kuinka usein olet kokenut näin?

en koskaan 1 2 3 4 5 6 7 hyvin usein

11. Kun jotain on tapahtunut, oletko jälkikäteen yleensä todennut, että

olit yli- tai aliarvioinut asian merkityksen 1 2 3 4 5 6 7 näit asian oikeassa mittakaavassa

12. Kuinka usein sinulla on tunne, että päivittäiset tekemisesi ovat jokseenkin merkityksellisiä?

hyvin usein 1 2 3 4 5 6 7 erittäin harvoin tai ei koskaan

13. Kuinka usein sinulla on tunteita, joita et koe voivasi varmuudella pitää kurissa?

hyvin usein 1 2 3 4 5 6 7 erittäin harvoin tai ei koskaan

LIITE 3: Suostumuslomake

Espoo 4.9.2014

Hyvä Kipinä-ryhmäläinen

Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelija ja teen opinnäytetyötäni sosionomin (ylempi AMK) tutkintoa varten Nuorten Kipinä – ryhmään 4.9.–30.10.2014, jossa olet mukana. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, miten Kipinä-ryhmä on vaikuttanut elämänhallinnan eli koherenssin tunteeseen ja minkälaisia selityksiä ryhmäläiset antavat koherenssin tunteessa tapahtuneille muutoksille. Opinnäytetyössäni pohdin myös, mitä johtopäätöksiä tulosten pohjalta voidaan tehdä Kipinä-ryhmän jatkosta.

Opinnäytetyötäni varten pyydän ryhmäläisiä täyttämään kirjallisesti koherenssin tunteen 13-kysymystä sisältävän mittarin Kipinä-ryhmän ensimmäisellä ja viimeisellä kerralla. Kipinä-ryhmän osallistumisen jälkeen haastattelen kaikki ryhmäläiset erikseen nauhoittaen haastattelut samanaikaisesti.

Kyselyn ja haastatteluiden vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset julkaistaan kokonaisuuksina niin, ettei kenenkään yksittäisen vastaajan tiedot erotu tuloksista missään vaiheessa. Kyselyn vastaukset sekä haastattelunauhat hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Kiitos etukäteen osallistumisestasi opinnäytetyötä koskevaan tutkimukseeni!

Laura Niemi
LauraEmilia.Niemi@student.diak.fi
 p. ***_*****

Annan sosionomi (ylempi AMK) opiskelija Laura Niemelle luvan käyttää opinnäytetyössään aineisto-otteita tuottamastani tutkimusmateriaalista.

kyllä ____

ei _____

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

LIITE 4: Sisällönanalyysin analyysirunko

ILMIÖN ULOTTUVUUDET Yläluokat	NUORTEN SELITYKSET KOHERENSSIN TUNTEELLE Alaluokat
<p>merkityksellisyys <i>-yksilön kokemukset osallisuudestaan omaan elämään</i> <i>-motivaatio ja omat tunteet, kuinka merkitykselliseksi itsensä kokee suhteessa ympäröivään maailmaan</i> <i>-korkea koherenssi: ihminen kykenee nimeämään itselleen tärkeitä ja merkityksellisiä asioita vrt. matala koherenssi: ihminen ei pysty nimeämään tärkeitä asioita</i></p>	<p>Ystävät ja hyvinvointi Mielekkään arjen puuttuminen Kipinä-ryhmän vaikutus arkeen intervention aikana Jatkopolku: Vamos/kuntosali Työttömyys</p>
<p>ymmärrettävyys <i>-ympäristön sisäiset ja ulkoiset ärsykkeet</i> <i>-missä määrin ärsykkeet johdonmukaisia, strukturoituja, järkeviä, selkeää informaatiota sisältäviä vs. sattumanvaraisia, järjestäytymättömiä, odottamattomia</i> <i>-korkea koherenssi: vastaantulevat asiat ennakoitavissa tai ennakoimattomat asiat selitettävissä olevia vrt. matala koherenssi: vastaantulevat asiat odottamattomia, joihin yksilöllä itse ei ole mahdollisuutta vaikuttaa/selittää, itseltään ja omasta toiminnastaan riippumattomia</i></p>	<p>Ymmärrettävyyttä vahvistaneet ryhmän teemat Asumisen päättymiseen johtaneiden syiden ymmärtäminen</p>
<p>hallittavuus <i>-omat vaikutusmahdollisuudet ja resurssit eri vaatimuksia kohdatessa esim. mahdollisuus vaikuttaa opiskelupaikan valintaan</i> <i>-ulkoiset ja sisäiset resurssit, joita yksilö itse tai ympäristö säätelee</i> <i>-korkea koherenssi: ihminen kykenee vaikuttamaan/ selviämään vaikutusmahdollisuuksista vrt. matala koherenssi: yksilö kokee itsensä uhriksi tai elämän epäoikeudenmukaiseksi</i></p>	<p>Taloudenhallinta Menneisydessä koettujen pettymyksen tunteiden vaikutus</p>

LIITE 5: Nuorten Kipinä-ryhmän ohjelma (ohjaajien versio)

NUORTEN KIPINÄ SYYS 14 – OHJELMA 4.9.–30.10.14

TO 4.9.2014	klo 10.30–14.30	TUTUSTUMINEN JA RYHMÄN PELISÄÄNNÖT
KE 10.9.2014	klo 10.30–14.30	OMAT TAVOITTEET JA PAJAFESTARIT
KE 17.9.2014	klo 10.30–14.30	OMNIA JA OMNIAN PAJAT
TO 25.9.2014	klo 10.30–14.30	NUORTEN LIIKUNTAPALVELUT
TO 2.10.2014	klo 10.30–14.30	TALOUS JA TERVEYS
KE 8.10.2014	klo 10.30–14.30	TYÖNHAKUINFO JA FAZER
TO 23.10.2014	klo 10.30–14.30	ESPOON VAMOKSEEN TUTUSTUMINEN
TO 30.10.2014	klo 10.30–14.30	PÄÄTTÄJÄISET JA NUORTEN VALITSEMA OHJ.

TO 4.9.2014 TUTUSTUMINEN JA RYHMÄN PELISÄÄNNÖT

Klo 10.30–14.30	Tutustuminen ja pelisäännöt Ryhmäytymisharjoituksia Ohjelman läpikäynti, infoa: 9 euroa ja bussikortti Kansioiden ja materiaalien jakaminen ryhmäläisille Ryhmän ideasta kertominen ja seuraavan kerran ohjelma Pizzan valinta ja tilaus
-----------------	---

KE 10.9.2014 OMAT TAVOITTEET JA PAJAFESTARIT

Klo 10.30–11.00	Aamupala ja fiiliksiä, kuulumisia
Klo 11.00-	Lehtileikkeet ”tärkeitä juttuja ja haaveita” myös ohjaajat osallistuvat Mitä tavoitteita ryhmän ajalle suhteessa ohjelmaan, joku juttu ryhmän ajalle Eteenpäin katsominen, haaveet, unelmat, toiveet Haaveista ja tavoitteista puhuminen Keskustelua elämänhallinnasta Tauko
Klo 12.00–14.30	Pajafestareille osallistuminen

KE 17.9.2014 OMNIA JA OMNIAN SEKÄ EDS:N PAJAT

Klo 10.30–12.00	Omniaan työntekijät (etsivä nuorisotyö) tulee suoraan Kulmaan ja sieltä yhdessä Omniaan Kahvit, fiilikset, päivän ohjelma, infoa etsivä nuorisotyö, minibussiin siirtyminen
Klo 12.30–14.30	Omniaan ja Espoon Diakoniasäätiön pajoilla kiertelyä

TO 25.9.2014 NUORTEN LIIKUNTAPALVELUT

Klo 10.30–11.30	Aamukahvit ja fiilikset Kaupungin liikuntapalvelut kertoo nuorten liikuntapalveluista Siirtyminen liikunta-aktiviteettiin
Klo 12.30–14.30	Espoon kaupungin Tapiolan kuntosaliin tutustuminen ja kuntosaliharjoittelun ohjaus

TO 2.10.2014 TALOUS JA TERVEYS

Klo 10.30–12.00	Aamukahvit ja fiilikset, päivän ohjelma Jalkautuva talousneuvonta – hanke Yhteistä keskustelua
Klo 12.00–13.00	Nuorten asioihin perehtynyt terveydenhoitaja Unirytmii, ruoka, jaksaminen
Klo 13.00-	Tauko
Klo 13.15-	Loppukeskustelut

KE 8.10.2014 TYÖNHAKUINFO JA FAZER

Klo 10.30–11.00	Aamupala, kuulumiset ja päivän ohjelma Työnantajan vinkkejä työnhakijoille, Espoon rekryointipalvelut
Klo 13.00-	Tutustumiskäynti Fazerin tehtaaseen ja Fazeriin työllistäjänä

TO 23.10.2014 ESPOON VAMOKSEEN TUTUSTUMINEN

Klo 10.30–11.00	Aamupala ja fiilikset
Klo 11.30–14.30	Tutustumista Vamokseen, toiminnallinen kerta

TO 30.10.2014 PÄÄTTÄJÄISET JA NUORTEN VALITSEMA OHJELMA

Klo 10.30–11.00	Aamupala ja kuulumiset
Klo 11.00-	Päätäjäiset ja nuorten valitsema ohjelma Keilaamaan syömään tms. Todistusten jako